

VEAUC NOU

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A.R.L.U.S.

12 pagini - 1 leu

Știința: scumpă sau ieftină?

**Știința:
scumpă sau
ieftină?**

**Testarea
conducătorilor
auto**

**Îmbătrânirea...
și metalele**

La oglindă

Foto: R. Alfimov (A.P.N.)

36

ANUL XXVI
(1329)
4 SEPTEMBRIE 1970

Cine se mai indoiește astăzi de utilitatea practică a cercetării științifice? Ea a fost strălucit dovedită de întreaga istorie a societății umane. Fiecare sumă investită în știință asigură un venit de patru ori mai mare. Dar investițiile în unele domenii de cercetare sînt acum atît de mari și cresc într-un ritm atît de rapid, încît uneori întrec limita posibilităților bugetare ale multor țări. Este de aceea cît se poate de firească

întrebarea pe care și-o pun multe cercuri: în ce măsură sînt justificate din punct de vedere economic aceste cheltuieli? Un exemplu elocvent în această ordine de idei este „conflictul” dintre nevoile științei și posibilitățile diverselor state de dezvoltare a tehnicii acceleratoarelor pentru cercetările de fizică nucleară.

Documentar

Știința: scumpă sau ieftină?

În 1967 a intrat în funcțiune lângă Serpuhov un nou accelerator sovietic. Accelerînd particule încărcate, în speță protoni, pînă la viteze apropiate de maximul posibil, adică de viteza luminii, instalația le poate comunica energii de pînă la 70 de miliarde de electronvolți și chiar mai mult. În clipa de față aceasta este cea mai mare capacitate din lume. Repetăm, însă, în clipa de față...

Un timp, cea mai mare instalație de acest fel fusese sincrofazonul laboratorului național de la Brookhaven (S.U.A.) cu o putere de 33 gigaelectronvolți, pe scurt GeV, adică tot atîtea miliarde de electronvolți. Iar dacă ne mai întorcem încă puțin în trecut ajungem la cei 10 GeV cît are sincrofazonul Institutului unificat de cercetări nucleare de la Dubna intrat în funcțiune în 1957, deci cu numai zece ani înainte de Serpuhov.

Așadar, într-un singur deceniu puterea acestor instalații a sporit de șapte ori. Și continuă să crească. În S.U.A. se construiește acum un accelerator de 200 GeV, iar în U.R.S.S. a fost proiectat un accelerator de 1000 GeV. Un model miniatural al celui din urmă, cu diametrul de 17 metri, a și intrat în probe.

Dar cu cît este mai puternic un accelerator cu atît sînt mai scumpe proiectarea, construcția și exploatarea lui. Cel dintîi ciclotron, imaginat și construit, cu propriile-i mijloace, de americanul Ernest Lawrence în 1930, avea o putere mică, abia ceva mai mult de o miime de gigaelectronvolt. De aceea a și costat numai 1000 de dolari. În schimb, pentru acceleratorul de la Brookhaven, la a cărui construcție au luat parte sute de firme, s-au investit 34 de milioane de dolari, cam un milion de fiecare GeV.

După cum se vede raportul dintre investiții și putere a rămas în deceniul al șaptelea aproximativ același ca în jurul anului 1930. În schimb investițiile au crescut în 30 de ani de zeci de mii de ori. Dacă și în viitor vor crește în același ritm, în următorul deceniu ele ar putea să devină o povară financiară peste puterile oricărei țări.

● Douăzeci de ani de cercetări — într-o servietă

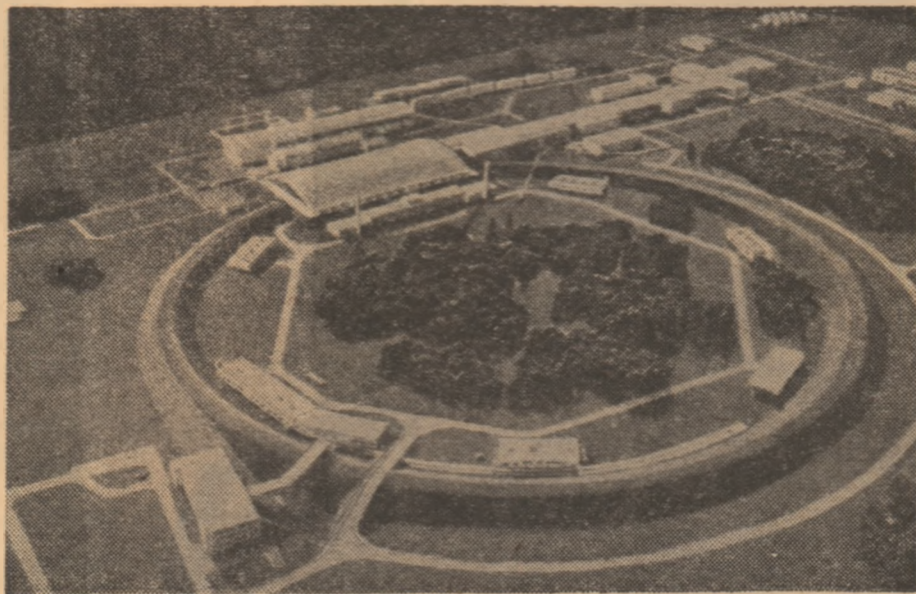
Este însă justificată această goană atît de costisitoare după gigaelectronvolți?

Acceleratorul poate fi comparat cu o sondă care palpează „subsolurile” nucleare. Cu cît sînt mai puternic accelerate particulele, cu atît se năpustesc ele mai repede asupra țintei expuse de fizicieni — atomii materiei cercetate. Și în aceeași măsură sînt puse mai bine în evidență structura și comportamentul nucleelor, structura și proprietățile particulelor elementare componente. Țelul acestor sondări este tot mai exacta cunoaștere a fenomenelor care se petrec în microunivers. Ele lărgesc, fără îndoială, cunoștințele noastre despre materie, despre Univers. Și s-ar putea ca în viitor tot ele să ducă la o nouă revoluție tehnico-științifică de felul cotiturii provocate de descoperirea și valorificarea energiei nucleare.

Prin urmare, mai devreme sau mai târziu scopul atins va justifica investițiile. Dar cînd se va întîmpla asta?, se întrebă, în încheierea raționamentelor de mai sus, Vladimir Karțev, candidat în științe tehnice.

Nu e departe vremea cînd din niște cutii de beton, înalte cît o casă cu mai multe etaje, garnituri de marfă vor începe să transporte producția de mare tonaj a acceleratoarelor ca de pildă, îngrășăminte azotoase, și răspunde aced. Gherș Budker, directorul Institutului de fizică nucleară al filialei siberiene a Academiei de Științe. Și în legătură cu aceasta, acad Budker amintește de o întîmplare hazlie petrecută acum 20 de ani. Tocmai intrase în funcțiune primul accelerator de la Dubna. La o adunare închinată terminării construcției cineva a propus să se demonteze calea ferată care fusese construită pentru montarea instalațiilor. Unul din constructori, lovit în cele mai nobile sentimente, a protestat vehement,

afirmînd că linia ferată va fi necesară pentru transportarea producției acceleratorului. Constructorul nu avea, se vede, nici cea mai vagă idee despre menirea instalațiilor. Și nu e de mirare, intrucît fizica nucleară era atunci o ramură nouă, accesibilă numai unui mic cerc de inițiați. De aceea constructorul în cauză era convins că producția unei instalații atît de complexe, o adevărată minune a tehnicii, va trebui să se măsoare în tone. De unde să știe el că bilanțul a 20 de ani de funcționare intensă a acceleratorului avea să se concretizeze în... fotografiile reacțiilor nucleare și în colile de hirtie cu curbe și coloane de cifre caracterizînd proprietățile particulelor. Toate acestea ar încăpea fără prea mare efort într-o servietă.

Macheta sincrofazonului de la Serpuhov

Acum, însă, o întrebare pusă în legătură cu producția concretă a unui accelerator n-ar mai părea chiar atît de naivă.

Fasciculul de particule el berat din accelerator este învaluit într-un fum brun-cenușiu. Acesta facilitează o reacție care în condiții obișnuite nu poate avea loc, anume combinarea azotului cu oxigenul, din care rezultă o substanță care pentru industrie este un prețios semiprodus; din el se obțin acizi și îngrășăminte. Eficiența și puterea sporită a noilor tipuri de acceleratoare fac acest proces rentabil din punct de vedere economic.

Sau alte citeva dovezi ale rentabilității acceleratoarelor moderne. Institutul de fizică nucleară condus de G. Budker a început să elaboreze un nou tip de acceleratoare după o originală metodă economică ce a dovedit că știința fundamentală, adică nu aplicată, care nu vizează deci o utilitate practică imediată poate totuși să-și acopere cheltuielile de investiție.

Crearea unui puternic accelerator este, după cum bine se știe, un proces îndelung și dificil. La țelul final se ajunge în etape, construind mai întîi instalații cu energii joase și medii. Dar o dată construite, specialiștii nu le folosesc exclusiv pentru cercetări, ci și pentru necesități practice. Un accelerator mic, transportabil într-un autocamion, poate produce radioactivitatea pe care o posedă mai multe tone de radium. În plus, aflat în funcțiune, el este total inofensiv din care cauză este mult solicitat. În trei ani, Institutul siberian a încheiat pentru asemenea instalații contracte în valoare de 15 milioane de ruble. În clipa de față, volumul acestor lucrări depășește alocațiile bugetare destinate Institutului. Diferența este folosită pentru cercetările fundamentale. Iată, prin urmare, că încă în clipa de față cheltuielile pentru realizarea de acceleratoare pot fi acoperite din veniturile pe care le aduc. Iar posibilitățile viitoare sînt și mai ademenitoare.

O bucată de polietilenă, de pildă, ținută sub raza unui accelerator devine o foarte bună masă plastică. Fără să-și piardă excepționalele proprietăți izolatoare, ea devine în același timp ter-

mostabilă. De aceea Institutul siberian a iradiat pînă acum mii de kilometri de cablu. Și încă un exemplu. Se știe că pe glob se pierd anual cantități uriașe de semințe, distruse de insectele dăunătoare. Costul lor întrece cu siguranță investițiile pentru cele mai puternice acceleratoare existente. Or, elevatoarele și depozitele de cereale ar putea fi dezinfectate prin iradiere. Primele experiențe au și fost făcute în sudul U.R.S.S.

S-a mai demonstrat, de asemenea, că raza protonică a acceleratoarelor poate fi folosită cu mai mult succes în tratarea cancerului decît roentgeno și gam-materapia. După cum tot raza particulelor accelerate poate căuta zăcăminte utile, steriliza medicamente, conserva diverse produse și dezinfecța apele me-

Fizica nucleară are însă de pe acum nevoie de particule cu energie realmente cosmică ca energiile purtate de razele cosmice venite din adîncurile Universului. Ce s-ar întîmpla dacă în loc să construiești acceleratoare, fizicienii ar folosi aceste energii? Și această idee este însă irealizabilă: energiile cosmice cad pe Pămînt în fluxuri foarte neregulate.

Prin urmare nu se poate de fel renunța la acceleratoare. Dar poate există vreă soluție de împăcare a gigantismului cu dorința de a face investiții rezonabile?

● Putere de Hercule? Da. Apetit de Gargantua? Nu

Progresul științei și tehnicii în general, căruia fizicienii îi datorează, printre altele, și progresul acceleratoarelor, creează premisele unor transformări revoluționare și în construcții. În speță astăzi este posibilă construirea unor acceleratoare cu puteri de Hercule, dar nu și cu apetit de Gargantua. La acceleratoarele de la Dubna, Brookhaven, Serpuhov etc. fluxul de particule este dirijat spre o țintă imobilă. Lovind-o, gloanțele-protoni obligă nucleele ei să se retragă, întocmai ca o mînușă de boxer sacul de antrenament. Efectul acestei ciocniri este infinit mai mic decît dacă două „micro-mînuși” ar veni una în întîmpinarea celeilalte. Și cu cît acceleratoarele obișnuite sînt mai puternice cu atît mai mică este partea de energie a razei lor cheltuită cu folos.

Soluția a fost dată de metoda fasciculelor de întîmpinare. Ideea este simplă, dar pentru realizarea ei a fost nevoie de aproape un deceniu de muncă încordată. Acum trei ani s-au făcut la Novosibirsk primele experiențe cu o instalație cu fascicule de întîmpinare — electroni și pozitroni. Un an mai târziu, un accelerator similar a intrat în funcțiune în Franța, iar recent în Italia.

Dar cele mai ademenitoare perspective pentru fizica particulelor elementare le va deschide acceleratorul aflat acum în construcție la Novosibirsk, unde se vor ciocni fascicule de protoni și antiprotoni. Energia particulelor din fiecare fascicul va atinge 25 GeV. Suma lor ar trebui să fie deci 50 GeV. Dar eficiența considerabil mai mare a loviturilor de întîmpinare va asigura rezultate care, după metode obișnuite ar putea fi obținute într-un accelerator de 1300 GeV. Costul unui astfel de accelerator — cu țintă fixă — ar depăși, conform standardelor mondiale, suma de un miliard de dolari. Pe cînd instalația de la Novosibirsk va fi incomparabil mai ieftină.

Ceea ce nu înseamnă, pe de altă parte, că acceleratoarele cu țintă fixă și-au trăit traiul. Dar savanții nu mai au nici o îndoială că în fizica celor mai înalte energii viitorul este al fasciculelor de întîmpinare.

● Ideea lui Enrico Fermi

Un accelerator de 1000 GeV este într-adevăr o construcție ciclopică. Diametrul tunelului înelar trece de 6,5 kilometri. Dar acceleratorul care azi ni se pare un uriaș este de fapt un pitic față de Gulliverul de miine pe care, la rîndul său, îl așteaptă aceeași soartă. Căci 1000 GeV nu este de fel o limită pentru fizicieni. Ei ar dori să aibă la dispoziție microproiectile cu energii de sute de mii și milioane de GeV...

Enrico Fermi a avansat la vremea lui ideea de a se construi, prin eforturile unite ale mai multor țări, un accelerator care să încingă întreg Pămîntul. Ideea este ademenitoare, căci în felul acesta s-ar putea utiliza cîmpul magnetic al planetei ce ar îndeplini gratuit funcția blocurilor gigantice și a kilometrilor de bobinaj care consumă mii de kWh de energie electrică.

Dar dacă s-ar putea renunța la electromagnet, sub aspect economic ideea lui Fermi este totuși o utopie. Pămîntul nu este un glob ideal. Pentru a apropia traseul particulelor de forma circulară ar trebui săpate tunele prin mîntul, construite viaducte deasupra oceanelor etc. etc. Și apoi, cum să se asigure etanșeitarea acestei superconductive? Cum să se păstreze în ea vidul înalt?

documentar
documentar documentar
documentar documentar documentar
documentar documentar documentar
documentar documentar documentar
documentar documentar documentar
documentar documentar documentar

Calitatea
calitatea actualit.
cea actualitatea acu
actualitatea actualitatea
litate actualitatea actual
a actualitatea actualitatea
calitatea actualitatea actualit
a actualitatea actualitatea
calitatea actualitatea actualit

LA ORDINEA ZILEI

Proteine
pe bandă rulată

Rolul proteinelor în alimentație este bine cunoscut. Substanțele cu conținut de proteine sînt un valoros izvor de restabilire și înnoire a protoplasmului celular, de formare a feromonilor și hormonilor în organism. Observații făcute timp de mulți ani au arătat că insuficiența proteică are drept consecințe stagnarea procesului de creștere, influențează negativ sistemul nervos central și glandele cu secreție internă. Cantitatea de proteine sintetizate de organism depinde în primul rînd de aminoacizii de tipul lizinei care se găsesc de obicei în cantități mici în organism și trebuie introduși din afară.

Un grup de cercetători armeni a obținut recent, într-o instalație experimentală, lizină, acest aminoacid socotit foarte greu de sintetizat și fără de care în organism nu se formează proteine cu valoare deplină.

Metoda de obținere a acestui indispensabil aminoacid se bazează pe proprietatea microorganismelor de a realiza diverse transformări ale materiei. Cercetătorii au infectat medii nutritive, preparate din deșeurile industriei alimentare, cu tulpini ale anumitor microbi. Ajungînd în aceste condiții ideale de dezvoltare, microorganismele au produs în 60-70 de ore lizină. S-a calculat că într-un litru de mediu nutritiv miliarde de „lucrători” invizibili au „fabricat” pînă la 30 de grame din această prețioasă substanță proteică.

Lizina cristalizată obținută de specialiștii armeni își va găsi deocamdată o aplicare imediată în zootehnie. Numeroase experiențe făcute pînă acum au confirmat într-adevăr marea eficiență a preparatului. Dacă la o tonă de nutreț vegetal se adaugă, de pildă, un kilogram de lizină, se obține la animalele tinere un spor de greutate de 15-20 la sută și tot în aceeași măsură scade și consumul de nutreț. Dar lizina va mai putea fi utilizată și în industria alimentară și medicină.

După sintetizarea lizinei, microbiologii armeni și-au continuat cercetările și au stabilit că masa biologică rămasă după sinteza preparatului proteic poate fi, la rîndul ei, folosită ca adăus la nutreț.

In clipa de față în Armenia se construiește prima fabrică de lizină cristalizată.

AVICULTURĂ

O cloșcă
cu pui de aur

Incubatoarele au dat prima lovitură imaginii tradiționale a cloștii care își face și își crește singură puii. Apoi, avicultura a intrat repede și firesc pe făgașul organizării moderne, singura în stare să răspundă cerințelor mereu crescînde ale omenirii. Meritele combinate avicole de astăzi sînt adevărate

fabrici de păsări și de ouă, în care procesul de producție este mecanizat și automatizat ca în orice altă întreprindere industrială.

O astfel de întreprindere este și Combinatul avicol din Glebovsk, regiunea Moscova, despre care ne-a vorbit zilele trecute directorul său, Mihail Paniukov, care ne-a vizitat recent țara.

Combinatul ființează din 1935, dar în timpul războiului a ars și a fost recondiționat din temelii, cu o capacitate mult sporită. În 1964, fabrica a dat, pentru prima oară în avicultura sovietică, o producție de 100 000 000 de ouă. Anul acesta, cifra va fi aproape dublată, se va ajunge la 170 000 000 ouă, cu un preț de cost foarte mic: 43 de copeici pentru 10 ouă, deși planul prevăzuse 57 de copeici. Tot în cursul acestui an se va realiza o producție de carne de pasăre de 250 000 de tone, la un preț de cost de asemenea în scădere. Și fiindcă tot sîntem la capitolul cifre, mai putem adăuga că beneficiul anual net al combinatului este de 10 milioane de ruble.

Ca orice întreprindere modernă, combinatul acordă o mare atenție tehnicii noi. În momentul de față sînt complet mecanizate și automatizate secțiile de creștere a puilor de prima și a doua vîrstă, clocoțoarele, secția de tăiere și prelucrare a păsărilor. Mai exact, această însemnă, de pildă, că o singură muncitoare deservește 19 000 de pui la „prima vîrstă”, 12 000 de pui la a doua, 14 000 la clocoțoare. Totul fiind mecanizat, muncitoarea nu are prea mult de făcut. Tot mașinile asigură și transportul hranei. În secția respectivă nu mai sînt muncitori. Lucrează doar cite

— Doi gemeni! Ești mulțumit?

un șofer care deservește 400 000 de copece.

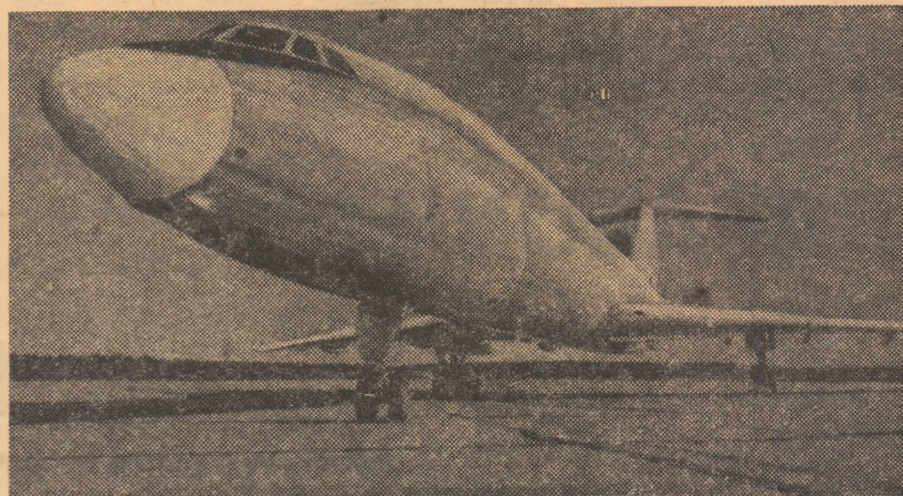
Și totuși, colectivul combinatului este alcătuit din 2 500 de oameni, dat fiind că întreprinderea este foarte mare. Are orașelul ei, cu tot confortul, și-a construit o casă de cultură cum nu mai e alta în regiune. Anul trecut, salariații au primit treisprezece salarii, pentru ei 1969 a avut astfel o lună în plus...

AVIAȚIE

Comandă complet
automatizată

Avionul „Tu-154” cu numărul de bord 85006 este primul aparat de acest tip preluat, zilele trecute, de „Aeroflot” pentru probe de funcționare și de start. El este în același timp primul aparat din dotarea aviației civile prevăzut cu un sistem de comandă complet automatizat.

Pilotul înaltă avionul de pe pista de decolare, îi imprimă viteza inițială necesară, după care transmite comanda aparatului automate. În mașina de calculat de la bordul lui „Tu-154” se introduce un program de zbor care cuprinde următoarele date: direcția, înălțimea, viteza. Cum primește programul, mașina începe să transmită semnale sistemului de bord care, la rîndul lui, trimite „ordine” sistemului de comandă. Din clipa aceea avionul rămîne exclusiv în seama automatelor care îi schimbă, atunci cînd este nevoie, cursul, viteza, înălțimea de zbor. Pilotului și inginerului de bord nu le mai rămîne decît să

Tu-154 pe pista de decolare

controleze funcționarea aparatelor. De aceea echipajul noului aparat — cu 164 de locuri — este alcătuit numai din trei oameni.

„Tu-154” a fost realizat, după cum îi arată și numele, de un colectiv al biroului de construcții condus de acad. A.N. Tupolev. Zilele trecute, avionul a fost adus pe aeroportul Șeremetievo de unde a zburat la Vnukovo spre a-și primi „buletinul de identitate”. Echipajul are numai cuvinte de laudă la adresa noului aparat. Și pe bună dreptate. În partea din spate a fuselajului sînt trei motoare; două, laterale, sînt prevăzute cu inversatoare, ceea ce permite reducerea considerabilă a rulajului la aterizare. Aripile sînt în mare măsură mecanizate. Iar în privința utilității lui „Tu-154” cu instalații energetice, mecanicul de bord este de părere că el întrece mult aparatele străine comparabile. Gigantul poate lua brusc înălțime, se desprinde repede de pămînt, își poate continua zborul chiar dacă unul sau două motoare ies din funcțiune.

„Tu-154” poate lua la bord pînă la 20 de tone încărcătură cu care poate zbura la mari înălțimi și cu viteze de pînă la 1 000 de kilometri pe oră. Fotoliile din cele două saloane pentru călători sînt extrem de comode, iar culoarele dintre ele sînt mai late decît la alte avioane. Ferestrele sînt prevăzute cu filtre de lumină mobilă. Aerul condiționat, atît în timpul zborului cît și al escalelor, și ventilarea individuală vin să completeze lista elementelor de confort de la bordul noului avion.

Am spus la început că „Tu-154” își începe zilele acestea zborurile de probă. La terminarea lor, după cum se crede, pe la mijlocul anului viitor, avionul va începe cursele regulate cu călători.

INVENȚII

Mașina traduce
din japoneză

Aplicînd metoda holografică, despre care revista noastră a mai scris, un grup de specialiști sovietici a izbutit să construiască o instalație pentru identificarea și traducerea automată a textelor din japoneză în rusă. Acum mașina se află expusă la Expoziția universală de la Osaka.

Se știe că specialiștii în materie se străduiesc de mult — și nu fără succes — să încredințeze ordinatorilor traduceri dintr-o limbă în alta. În memoria mașinii sînt introduse, pe fișe perforate, prin mijlocirea semnelor numerice, litere, cuvinte și expresii. În cazul de față, însă, mașina citește și traduce ea însăși, și lată cum.

Pentru introducerea în memoria mașinii — un vast ansamblu de aparate și dispozitive — a unei informații sub formă de ieroglife care urmează a fi tradusă, se îndreaptă asupra acestora o rază laser care îndeplinește funcțiile ochiului. Imaginea este înregistrată pe o hologramă, care servește de „bloc memorie”. Pentru toate cele 1 800 de ieroglife japoneze sînt suficiente numai cîteva plăci fotografice.

În etapa traducerii, raza laser, luncînd pe ieroglifa ce trebuie tradusă ajunge pe holograma „bloc memorie”. Unghiul de deviere a razei laser se schimbă după configurația ieroglificei și cade pe unul din receptorii fotografici aflați în proximitatea „blocului memorie”. În felul acesta cuvîntul sau fraza rusească care corespunde ieroglificei apar pe ecranul mașinii. După care, dacă o ieroglifă este înlocuită cu alta, raza la-

serului cade de pe hologramă pe un alt receptor fotografic și pe ecranul de ieșire apare cuvîntul sau fraza rusească corespunzătoare noii ieroglife. În felul acesta, ieroglifele sînt traduse una după alta.

Unul din principalele avantaje ale mașinii holografice este rapiditatea. Operațiile sînt instantanee iar operatorul n-are nevoie de o pregătire specială; e suficientă introducerea în mașină a fișelor de tradus, cu ieroglife. Noul principiu permite și traducerea din alte limbi.

CE SE DISCUTĂ

Tot
pronosticul vremii

Dezagreabile, costisitoare și, pe alocuri, tragice, capriciile manifestate de vreme anul acesta au făcut și mai acută problema pronosticului meteorologic. Se impune așadar extinderea și impulsivarea cercetărilor în acest domeniu.

În cadrul unei experiențe meteorologice întreprinse în colaborare cu experți din alte țări, oameni de știință sovietici intenționează să elaboreze un model matematic al timpului pe întreg globul pămîntesc. Împreună cu o instalație electronică de prelucrare a datelor, modelul urmează să servească la prezicerea timpului și a modificărilor lui. Prima etapă a acțiunii va consta în studierea fenomenelor atmosferice de la tropice. Această cercetare va fi făcută cu sateliți meteorologici și nave de cercetare sovietice inzestrate cu cea

Un aspect al cerului cînd prognoza devine de prisos: e sigur că vine furtuna!

mai modernă aparatură științifică, inclusiv cea necesară sondașului prin unde radio și rachete.

După cum a declarat la o conferință de presă Mihail Petrosianț, directorul Institutului de meteorologie experimentală al Academiei de Științe a U.R.S.S., savanții sovietici vor pătrunde deosebi în culisele formării ciclonelor și norilor la tropice și se vor ocupa de interrelațiile atmosferei cu oceanul.

În momentul de față, programul de creare a modelului meteorologic mondial se află în faza de perfecționare. În acest scop a fost înființat un comitet de organizare a cercetării fenomenelor atmosferice globale, în care sînt reprezentate Uniunea Sovietică, Marea Britanie, Franța, Japonia și S.U.A.

REGELE PATAGONIEI

Un avocat francez, căpetenie de indieni

Pe vremea când pe harta lumii erau încă multe pete albe, exploratorii puteau da insulelor, râurilor, munților sau mărilor descoperite orice nume, potrivite sau mai puțin potrivite. Două nume au fost cu certitudine date anapoda: Primul: „Patagonia”, care înseamnă „Țara oamenilor cu picioare mari”, al doilea: „Terra de-los-Fuegos” — „Țara de Foc”.

Când au debarcat pe țărmul patagonez, Magellan și marinarii lui n-au întâlnit oameni, dar pe nisipul de pe țărm se deslușeau limpede niște urme de picioare enorme, încât spaniolii au crezut că în țara descoperită de ei trăiau oameni cu picioare de uriași. De altfel de unde erau să știe temerarul căpitan și însoțitorii lui că urmele fuseseră lăsate de indieni din tribul tehuelche încălțați cu niște imenși mocasini din blană? Așa a fost trecut pe hărți numele Patagonia.

Dar Țara de Foc?
Corăbiile lui Magellan străbăteau, printr-o ceață groasă, strimtoarea care a căpătat mai târziu numele celebrului navigator. De fapt, ceața deasă, albărie, care plutea atunci deasupra oceanului și a uscatului nu era o simplă întâmplare; ea poate fi aflată în această zonă aproape 365 de zile din 365. Pe țărmul care abia se deslușea ardeau multe focuri. Dar și pe apă se zăreau flăcări. Nu erau vulcani, cum credea Magellan, ci focuri aprinse — pe uscat — de indieni din tribul ona, iar pe apă — în bărci ale tribului de nomazi acvatici alakaluf. Oricum, insula necunoscută a fost botezată „Țara de Foc”.

Patagonia și Țara de Foc mai sînt cunoscute și sub denumirea generică de „Capătul Lumii” care nu figurează nici chiar în cea mai amănunțită nomenclatură geografică. Dar când în Argentina și Chile se vorbește despre „Capătul lumii”, oricine știe că e vorba de zona cea mai sudică a continentului american.

E greu de imaginat regiune mai puțin prielnică așezărilor omenești. Un vînt devastator suflă continuu; uscat deasupra pampasului, umed în lungul Anzilor. Puținii copaci rămași în picioare în pampas au niște forme ciudate; sînt înconvoiați și înnegriți parcă de fum. Dar pe cîmpli rătăcesc nesfîrșite turme de oi, de parcă monotonul, inospitalierul pămînt de la capătul lumii a fost făurit numai pentru ele.

Pentru cei care trăiau acolo mult înainte ca Magellan să fi pornit la drum, ținutul nu era însă capătul lumii, ci pur și simplu pămîntul lor.

Prima arestare

...Soldații se pitulară lingă intrarea peșterii, după pietre și tufișuri; apoi traseră o salvă în aer. Nu se auziră însă focuri de răspuns. Atunci un locotenent, însoțit de un caporal, cuteză să intre în peșteră.

În jurul unui foc ședeau șase inși: cinci indieni și un alb. Acesta era un bărbat înalt cu fața brăzdată de cute, barbă căruntă și părul răvășit. Nu dădu nici o atenție noilor veniți.

— În numele Republicii Chile, rosti solemn locotenentul, ești arestat. Antoine de Tounain. Predă arma!

Bărbosul nu se urni din loc. Pe fețele indienilor nu se clintii nici un mușchi.

— Mă auzi, Antoine de Tounain? Ești arestat, repetă locotenentul.

Antoine de Tounain se ridică în sfîrșit.

— Sînt Orelî I, regele Araucaniei și al Patagoniei, rosti el încet, și cer că...

Cei doi îl izbîră însă cu patul armei, îi răsuciră miinile la spate și îi aruncară o funie în jurul gîtului. După care îl

scoaseră afară din peșteră, îl urcară pe un cal și îi legară picioarele cu frînghia, pe sub burta calului.

O lună mai târziu, într-o zi de aprilie a anului 1871, un ins cu barbă însoțit de doi jandarmi se opri lingă scara corăbiei franceze „Vandeea” ancorată în portul Valparaiso. Un jandarm scoase din buzunar o foaie de hirtie și citi:

— Antoine de Tounain, în numele Republicii Chile și se interzice cu desăvîrșire să mai pui piciorul pe teritoriul țării. În caz contrar vei fi împușcat, fără a fi anchetat și judecat, de primul soldat chilian care te va recunoaște.

Apoi jandarmii îi scoseră cătușele și-l împinseră în sus pe scara vaporului.

Drumul spre casă, spre Franța era lung și Antoine de Tounain avu tot

Patrulele militare nu-i dădeau nici o atenție; un alb nu putea fi periculos. Soldații îl preveneau: „Fiți cu băgare de seamă, senor! Regiunea e împinzită de indieni înarmați”.

Dar de Tounain voia tocmai să ajungă la indieni. Și într-o noapte, în timp ce francezul dormea lingă un foc, războinici indieni care se strecuraseră pînă acolo prin bezna de smoală i-au aruncat o pinză peste cap, l-au legat burduf și l-au dus în munți — aruncat în spatele unui cal — la căpetenia lor Quilipan.

Quilipan nu mai văzuse pînă atunci asemenea alb. În loc să implore crățare sau să amenințe, prizonierul începu să explice căpeteniei indiene cum trebuia să lupte împotriva albilor.

Triburile araucane, a spus albul, trebuie să se unească, să uite vechea

reportaj,
reportaj reportaj,
portaj reportaj repor
taj reportaj reportaj re,
reportaj reportaj reportaj
ortaj reportaj reportaj repo
j reportaj reportaj reportaj
ortaj reportaj reportaj repor
j reportaj reportaj reportaj

niște. Argentina nu începuse încă să producă lînă ca Chile, țara vecină, care exporta cantități din ce în ce mai mari în Europa. În pampas nu existau încă ferme de oi și indienii tehuelchi puteau vina nestingheriți guanaco.

Curînd, Orelî I a izbutit nu numai să ajungă în Anzi, ci să și ia contact cu Quilipan. Situația acestuia era foarte tristă. În timp ce de Tounain fusese în Europa, chilenii începuseră să utilizeze împotriva indienilor, în afară de arme, minciuna și alcoolul. În felul acesta, învrăjbiseră căpeteniile araucane, care începuseră să se războiască între ele. De Tounain putea conta acum numai pe oamenii lui Quilipan.

Greșeala lui Tounain

Și Orelî și Quilipan au început să poarte un război de guerilă. Timp de patru luni ei au pricinuit multe necazuri armatei chiliene, atacîndu-i convoaiele și alungîndu-i caii. Într-o zi au capturat o patrulă chiliană. Fără să stea pe gînduri, de Tounain i-a eliberat imediat pe prizonieri, spunîndu-le:

— Duceți-vă la comandantul vostru și spuneți-i să se care de aici cu arma ta lui cu tot. Vă cruț viața, dar trebuie să ne dați pace.

Dar, vai, soldații eliberați s-au purtat ca niște ticăloși, conducînd armata chiliană spre adăpostul indienilor din munți. Căpeteniile araucane au pierit una cite una. „Regele” a încercat să se ascundă, împreună cu cinci supraviețuitori, într-o peșteră dosnică. Dar un trădător a adus pînă acolo un pluton chilian.

Antoine de Tounain a trebuit să se înapoieze iar în Franța, dar scurt timp după aceea și-a părăsit din nou țara.

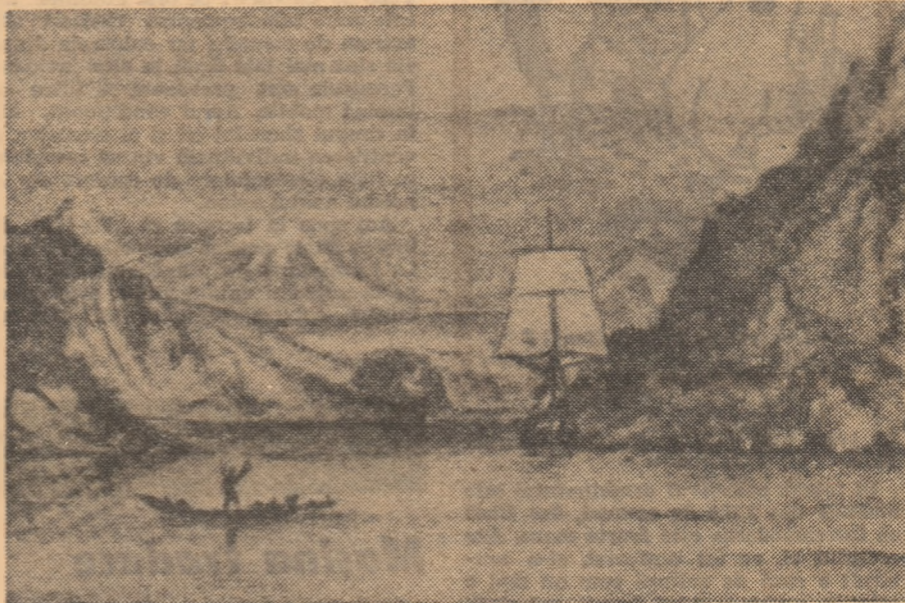
În Patagonia argentiniană începuseră să se stabilească tot mai mulți albi. În pampas se iviseră primele estancias: ferme de oi. Curînd între tehuelchi și coloniști a izbucnit un război. În 1872, armata argentiniană a sărit în ajutorul coloniștilor. Soldații ucideau cu egală cruzime războinici, femei și copii.

În 1873, a apărut în Patagonia și de Tounain, Orelî I, regele araucanilor, iar acum și al patagonezilor. În nou-i cîmp de acțiune el a hotărît să recurgă la ultimul mijloc de luptă care-i mai rămăsese și anume: crearea de divergențe între Argentina și Chile. Rămăs de partea argentiniană a Anzilor, a început să provoace conflicte la graniță. Dar tehuelchi n-aveau încredere în bizarul alb, iar Tounain n-a izbutit să restabilească legăturile cu credincioșii lui araucani. Destul de curînd a fost luat prizonier de un colonel argentinian, pe nume Leonardo de la Cuadra, și în 1874 a fost din nou expedit în Franța.

După doi ani, însă, de Tounain s-a înapoiat iar în America de Sud, și a nume la Buenos Aires. Era de acum bătrîn și înfrînt. De data aceasta a cerut voie să se stabilească în Anzi, dar a fost refuzat.

La 17 septembrie 1878, Antoine de Tounain a murit în satul Tourtoirec din provincia natală Dordogne, singur și părăsit de prietenii și cunoscuții de altă dată, numai cu decretul lui regele, cu steagurile și cu ordinul instituit de el.

Supușii lui au fost complet exterminați. Acum, în Patagonia nu există nici un indian curat. Doar în provinciile Chubut și Santa Cruz mai sînt cîțiva meșiși și tehuelchi. Dar nici unul dintre ei nu-și amintește de Antoine de Tounain, care a fost cîndva Orelî I, regele Patagoniei.

Corabia „Beagle” care a ancorat la țărmul Țării de Foc în 1834. Printre pasagerii ei se aflau înăru naturalist Charles Darwin și pictorul Conrad Martens, ale căror descrieri și desene au constituit un prețios document despre viața băștinașilor

timpul să se gîndească la furtunoasele evenimente din ultimii lui ani de viață.

Cu zece ani înainte, de Tounain, un modest avocat din provincialul orașel Périguen, își îndeplinea sirguincios obligațiile impuse de profesiunea sa, obligații care n-aveau nici o legătură cu pampasul ori cu indienii din depărtata Americă de Sud. În Europa începuseră, însă, să parvină știri despre războiul din Araucania, ținutul de la „Capătul Lumii” mîrgăniț la apus de Pacific, iar la răsărit de Anzi. Formal, ținutul făcea parte din Republica Chile, dar indienii araucani nu se recunoșteau cetățeni ai republicii, socotînd acest pămînt al lor, intrucît din moștrămoși, trăiseră numai acolo. Cu timpul, numărul albilor veniți din nord a sporit mult, și ei au început să-i stingherească din ce în ce mai rău pe indieni cu pofta lor nesățioasă de pămînturi pentru pășuni. Atunci indieni au pus mîna pe arme. Dar aveau de înfruntat armata regulată chiliană. De multe ori armata trebuia să dea înapoi. Dar și cînd avea ocazia să distrugă un trib, o făcea cu o nemaipomenită cruzime. Vestile despre aceste acte de cruzime, publicate din cînd în cînd de ziarele franceze, au ajuns și la urechea avocatului de provincie Antoine de Tounain.

Călătoria i-a înghițit toate economiile și Tounain a debarcat fără un ban în buzunar în portul chilian Valdivia, unde a pornit numaidecît spre munți.

vrajbă dintre ele. Ele trebuie să aibă un comandant care să cunoască metodele de luptă ale europenilor. Numai așa ar putea da armata araucană o lovitură nimicitoare chilenilor.

De Tounain a izbutit să-l convingă pe Quilipan, care a trimis soli la vecinii lui.

Și, în ianuarie 1865, șase căpetenii araucane au încheiat în Valle de Arenales o alianță militară împotriva dușmanului comun. Antoine de Tounain a fost proclamat Orelî I, regele araucanilor.

Dar numai la o săptămînă după înfrînirea din Valle de Arenales, Orelî I a fost prins. Dacă ar fi fost indian și nu alb ar fi fost împușcat pe loc. Așa, însă, a fost dus la Valparaiso, unde s-a hotărît să nu se facă publicitate în jurul cazului (la intervenția consulului francez) și, declarîndu-l dement, autoritățile l-au imbarcat pe de Tounain pe un vas francez.

Întors în Europa, de Tounain n-a uitat însă de regatul lui. A trimis scrisori lui Napoleon al III-lea și Papei și a publicat articole care infierau politica autorităților chiliene. Dar fără nici un rezultat. Faima de dement cu care se întorsese de peste ocean fi zădărnicea toate eforturile. Nu-i rămînea decît un singur lucru de făcut și anume să ia totul de la capăt.

De astă dată, de Tounain a debarcat pe țărmul pustiu al Patagoniei, în sudul Argentinei, unde era încă li-

PRIM PLAN

Mihail Ulianov „predestinatul”

Există în arta cinematografică o categorie de actori cu clară predestinare. Exemplul cel mai frumos a fost poate Spencer Tracy. Intre „Căpitanii curajoși” și „Ghici, cine vine la cină?” este cuprinsă nu numai o carieră exemplară, ci și o exemplară atitudine umană. Tracy a trecut din film în film cu tema lui: tema omului de omenie pe care îl atinge tot ce e rău sau bine în jur. Pentru oameni ca eroii lui a fost creată expresia „sarea pământului”. Tracy a fost din film în film același, a îmbătrinit sub ochii spectatorilor aceiași, dar niciodată nu ne-am săturat de el și niciodată nu ne-ar fi trecut prin minte că ar trebui să încerce și alt gen de roluri. Cuvintele pe care le-a spus cândva actrița Inna Makarova: „Dacă într-un moment de cumpănă aş avea nevoie de un sfat, m-aş duce la Spencer Tracy să-l cer”, au fost un omagiu nu numai frumos, ci și foarte exact.

Din aceeași categorie de actori „predestinați” face parte și Mihail Ulianov. Nu e nevoie să-l cunoști prea bine ca să-ți dai seama că este înzestrat cu aceleași virtuți pe care le conferă personajelor sale. Aceeași amabilitate, același respect pentru demnitatea altuia, aceeași bunăvoință de a-i înțelege și pe alții dincolo de propria-i optică asupra unui fenomen, aceeași modestie și accesibilitate.

L-am întâlnit într-o seară la casa unui cinematograful bucureștean așteptând

răbdător într-un șir foarte lung să-și ia bilet la un film pe care încă nu apucase să-l vadă. Era așa de surprinzătoare prezența lui acolo (știm că teatrul „Vahtangov” din colectiviul căruia face parte nu-i în turneul la București, că nu era anunțată nici o premieră cinematografică cu participarea lui), stătea așa de modest, de oarecare, în masa de oameni, nefinregistrând privirile mai mult sau mai puțin discrete care-l iscodeau, încât am ținut să mă conving bine că nu fac o confuzie. Dar era chiar Mihail Ulianov, într-un „rol” nou, acela de turist venit cu familia în România să-și petreacă concediul la mare. După literalmente câteva fraze Mi-

arta
la arta arta a
arta arta arta a
arta arta arta arta
arta arta arta arta arta
ta arta arta arta arta arta
arta arta arta arta arta
ta arta arta arta arta arta
arta arta arta arta arta :

hail Ulianov te cucerește cu farmecul simplității, al naturaleții pe care alții îi elaborează cu atâta căznă iar el îl are așa cum cântă pasărea. Și am înțeles mai bine de unde le vine personajelor sale aerul acela natural, de adevărat, de ce recunoaștem în filmele lui viața așa cum o știm, cum o vedem și cum am vrea să fie.

Mihail Ulianov este în primul rând un actor de teatru. În primul rând nu atât ca preferință, cât ca volum de muncă. În cinema a lucrat mai puțin, iar rolurile n-au fost toate principale. Și încă și mai puțin au fost roluri „percutante”, promițătoare de succese facile și universale. Dimpotrivă, drumul acestui mare actor către celebritate a fost lung și greu, un drum de căutări străbătut cu travalii tenace și cu fidelitate față de sine însuși.

A avut apariții episodice, ca în „El au fost primii”, „Casa în care locuiesc”, sau a fost protagonist, ca în „Voluntarii”, „Bătălie în marș”, „Președintele”, „Frații Karamazov” (Dimitri). Dar dimensiunile rolului n-au avut nici o importanță. Important pentru Ulianov e altceva. A face film înseamnă pentru el a comunica ceva însemnat despre semenii săi, despre epoca sa, indiferent în cite cuvinte. Orizontul său moral e străjuit de un punct cardinal: responsabilitatea. De aceea s-a impus ca un actor al tematicii sociale, dar în același timp subiectiv, liric — atîta patimă pune în personajele sale, într-atît de incontestabil se pătrunde de rol și rolul de dînsul. Eroii lui, oameni de acțiune, sînt întotdeauna o personalitate, indiferent de funcția pe care o ocupă — de cele mai multe ori funcția e mărunță, pentru că ei nu visează decât o viață sănătoasă și normală, în care munca și responsabilitatea rămîn catargul cel mare. O viață pe care o iubesc fierbinte, așa cum o iubește Ulianov însuși. Fiindcă numai dintr-o mare dragoste pot izvorî asemenea cuvinte: „...să fim recunoscători vieții pentru că a fost, este și va fi, o recunoștință elementară pe care o merită în ciuda tuturor grozăviilor. Recunoștință pentru că în ciuda rezistenței pe care o opune ea poate fi totuși modelată și făurită, transformată, iar asta înseamnă că fiecare, chiar cel mai mărunț om, poate fi creatorul ei”.

Iulia Scutaru

REFLECTOR

● În 1950 un anume Timothy Evans din Londra, acuzat de un șir de asasinat pe care le-ar fi comis în casa cu nr. 10 din piața Wellington, a fost condamnat la moarte și executat. Dar în felul acesta a fost săvîrșită una dintre cele mai cumplite erori judiciare: după trei ani adevăratul criminal a fost găsit. Faptele acestui proces de răsunet stau la baza filmului pe care îl face regizorul englez Richard Fletcher, „Piața Wellington 10”. Rolul criminalului — adevărat, nu victima erorii judiciare — este deținut de actorul Richard Attenborough.

● Gina Lollobrigida intră într-un rol cu desăvîrșire nou pentru dînsa: vedeta italiană va cînta într-un club de noapte din Mexico. Un alt debut, tot de cîntăreț: la sfîrșitul lui decembrie Laurence Olivier va începe filmările în comedia muzicală americană „Păpușile și buliganii”.

● Cunoscutul regizor englez Tony Richardson face „Ned Kelley”, un film despre un irlandez deportat de autoritățile britanice în Australia din pricină că a tulburat „ordinea imperului”. Ulterior, Ned Kelley a fost scos în afara legii pentru că a condus mișcarea de proclamare a independenței provinciei Victoria. Richardson face din filmul său un rechizitoriu aspru la adresa cruzimii, înșelăciunii, corupției. În același timp el lansează cu acest prilej un nou actor: Mike Jagger, cîntăreț din faimoasa formație vocal — instrumentală „Rolling-Stones”, căruia i-a încredințat rolul titular.

INTERVIU

Cel mai celebru „italian mijlociu”

— Cîți ani aveți, Alberto Sordi?
— 49, dar arăt mult mai tînăr, nu?

- De ce v-ați ales meseria de actor?
- Cînd eram mic, toată lumea îmi spunea: vai ce comic ești!
- Dacă nu v-ați fi făcut actor, ce ați fi fost azi?
- Actor. Vorba lui Ostap Bender, asta-i pasărea albastră a copilăriei mele.
- Ce amintiri aveți din primii ani de viață?
- Palme. Zeci de palme pe zi. Am jucat de foarte tînăr în spectacole de amatori și în toate rolurile mincam bătaia.
- Ce prejuți?
- Un prieten sincer.
- Ce faceți în timpul liber?
- Mi-ar plăcea alpinismul, dacă nu mi-ar fi frică...
- Cine va ieși învingător în lupta dintre cinematograful și televiziune?
- Televiziunea. E inuman ca după ce ai intrat în casa spectatorului, să-l silești să iasă de la căldurică să te mai admire o dată și la cinema.
- De ce v-ați apucat de regia de film?

— Trebuie să-mi găsească meserie pentru bătrînețe. Italianul meu „mijlociu” poate fi orice, numai bunic nu.

„Italianul mijlociu” creat de Sordi este în esență unul și același personaj care trece dintr-un film în altul. Fie că e comisvoiajor sau sergent de stradă, medic sau ziarist, funcționar sau învățător. Bine a spus Vittorio de Sica, mare admirator al popularului actor: „Nimeni n-a știut așa de bine ca Sordi să exprime omul de mijloc”.

— Dumneavoastră vă recunoașteți în personajele pe care le creați?

— Mă mai recunosc... Și nu întotdeauna îmi face plăcere.

— Ați putea juca un rol de tragedie?

— Aș putea. Dar genul comic e mai aproape de temperamentul meu.

Alberto Sordi, care are la activul lui 120 de filme, a atins azi culmile măiestriei și popularității. Dar celebritatea l-a ajuns greu, cînd actorul avea 35 de ani.

— Popularitatea nu vine dintr-o dată, ea trebuie cucerită. Cred că am avut noroc: am așteptat-o numai douăzeci de ani, pe cînd alții o mai așteaptă și-n ziua de azi. Principalul e să fii tare, să nu te dai bătut în fața greutăților.

Alberto Sordi s-a născut în cartierul muncitoresc Trastevere din Roma, în familia unui muzicant. La 13 ani era ferm hotărît să se facă actor. La un concurs al companiei cinematografice americane „Metro-Goldwin-Mayer” a ieșit primul și a început să dubleze în dialect roman vocea neuitatului Bran. La 16 ani a plecat la Milano cu intenția de a cuceri revista. Dar falma de comic de revistă l-a adus-o radioul, cu emisiunea „Alberto Sordi stă de vorbă cu da...”.

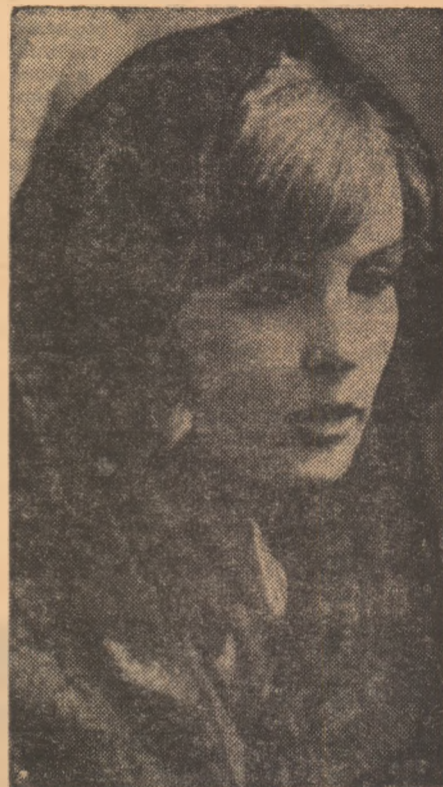
Pe ecran, actorul a debutat în 1937, interpretînd un rolisor în filmul lui Mario Soldati „Prințesa Tarakanova”. Avea la activ 20 de filme cînd, în 1950, De Sica l-a solicitat pentru „Mamma mia!”. Atunci a apărut în cinematograful italian un nou personaj comic pe care Sordi începu de fapt să-l creeze încă la radio. Dar ecranul nu i-a adus succesul de public. Și nici în 1951, cînd Fellini l-a distribuit în rolul principal din „Șecul alb”. A fost consacrat abia în 1953, tot de un film al lui Fellini, „I vitelloni”. Așa a început o carieră prodigioasă. Sordi hrănește fantezia scenariștilor, îi inspiră pe regizori. Critici, psihologi, sociologi discută cu aprindere despre italianul lui mijlociu. Caz rar — dacă nu unul — nu numai în cinematografia italiană ci și în cea mondială.

S. Certok

CINEMA

Maria de la 18 la 40 de ani

Regizorul Iosif Heifitș este prezent pe platourile studioului „Lenfilm” cu o operă pe care o dorește altceva decît tot ce a făcut pînă acum. Filmul este intitulat cu numele eroinei principale, Maria, personaj neinventat. Dar Heifitș nu intenționează o reconstituire biografică, el este interesat mai ales de biografia unei generații decît de potrivirea

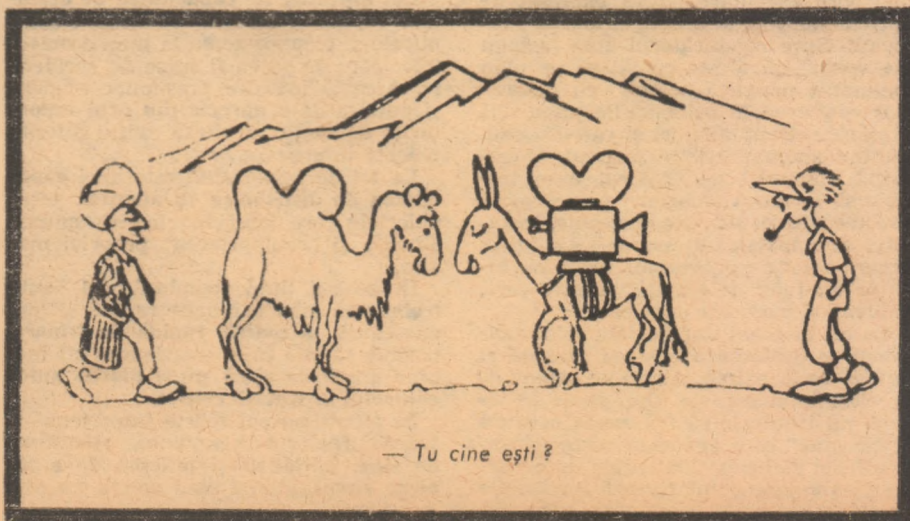
Ada Rogovtseva în rolul Mariei

de date și fapte din viața unui singur om.

Destinul erotic al Mariei înmănunchiază trăsăturile excepționale și tipice ale generației 1920. Viața eroinei s-a interferat în permanență cu evenimentele cele mai importante ale țării — de la intervenție și războiul civil pînă în zilele noastre. La 18 ani, Maria a devenit revoluționară, de două ori s-a tras în ea, dar a scăpat cu viață, a luptat împotriva fasciștilor în Spania, înmormintîndu-și acolo soțul și fiul, a făcut parte dintr-un detașament de partizani. E o existență excepțională, dar și tipică; multe femei sovietice din epoca respectivă au străbătut acest drum.

Căutarea interpretei pentru acest rol n-a fost o treabă ușoară. Dificultatea cea mare era diapazonul de vîrstă. Actrița trebuia să arate la fel de firească la 18 și la 40 de ani. Heifitș a găsit în actrița din Kiev Ada Rogovtseva exact ce-i trebuia. „Ada Rogovtseva are un talent excepțional. E la fel de firească și de convingătoare la 18 ani și la 40 de ani” — a declarat el entuziasmat.

Partenerii Adei Rogovtseva sînt Angel Guttierrez, Vitali Solomin, Evgheni Lebedev, Tatiana Bedova, Konstantin Smirnov, Iuri Fisenko, Valeri Zolotuhin, Valentina Kovel, Zinaida Slavina. Iar colaboratorii lui Iosif Heifitș sînt scriitorul Grigori Baklanov, coautor al scenariului, operatorul G. Marandjean, scenograful B. Manevici și compozitorul N. Simonian.

— Tu cine ești?

. tennica .

tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tel

tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

tehnica tehnica tehnica tehnica

ne sporită se revarsă astfel asupra bazinului arctic de la răsărit spre apus, provocând o oscilație ritmică cu o perioadă de 7 ani.

Care este însă cauza acestui misterios caracter ciclic? După minuțioase investigații, o echipă de cercetători de la Institutul de cercetare a Arcticii și Antarcticii din Leningrad socotește acum a o fi aflat. După părerea acestor cercetători, punctele de vîrf și de cădere ale glaciațiunii ar fi tot atâtea inele din lanțul fenomenelor geofizice pricinuite de balansul periodic al axei terestre, numit mutație.

Acest balans a fost descoperit mulțumită observațiilor făcute asupra unor stele depărtate și a măsurării îndepărtării lor iluzorii. Deși aceste oscilații sînt insignifiante (de circa 0,01 secunde angulare în 14 luni), ele sînt totuși prea

— Puncte de vîrf, căderi ale glaciațiunii, balans periodic al axei terestre... Să ni se ceară și nouă părerea...

indestulătoare pentru a pricinui deplasarea unor enorme mase de aer deasupra polilor Terrei.

Datele furnizate de analiza măsurătorilor făcute timp de mai mulți ani asupra presiunii atmosferice în diverse regiuni ale bazinului antarctic au confirmat această supoziție.

Schimbările regionale de presiune reproduc exact ciclul de 14 luni al oscilațiilor din mutația scoarței terestre. Aceasta ar fi originea alternanței periodice a încălzirii și răcirii în același ritm de 14 luni.

Interacionind cu aceste oscilații anuale, sezoniere, acest ritm duce, cum am mai amintit, la nașterea ciclului lung de 7 ani care reglează procesul formării gheții.

Un lucru n-a fost însă lămurit: de ce oscilează axa terestră? Geofizicienii socotesc că motivul ar putea fi necoincidența centrului de greutate al Pămîntului cu axa rotației sale, astronomii cred că de vină e neregularitatea atracției lunare, iar seismologii sînt înclinați să impliceze deplasarea rocilor din adîncurile Terrei...

rijoada cuprinsă între anul 1400 și căderea imperiului nu sînt legendare cum credeau mulți pînă acum, ci istorice, și au permis să fie puse în lumină multe momente din viața poporului inca. Aceste personaje și evenimente sînt cunoscute cu mai multă precizie începînd din anul 1438, dat fiind că această epocă coincide cu domnia lui Inca Pachacuti, un mare constructor, care a mărit imperiul, a impus o limbă comună — quechua — și a făcut să progreseze mult lucrările de construcție și agricultura. Urmasul său, Topa, i-a continuat opera și a împins organizarea de tip inca pînă la Quito. În epoca aceea imperiul inca era o mare putere militară, politică și socială, caracterizată de forme de integrare socială și agricolă complexe, o viață comunitară și o organizare statală neegalată de alte civilizații străvechi.

Cea mai mare extensie teritorială și demografică (cinci milioane de locuitori) a fost atinsă însă sub lunga domnie a lui Huayna Capac. După care au urmat luptele dintre urmașii lui, cei doi fii, Huascar și Atahualpa, fapt care — atestă o serie de documente — i-a ușurat mult lui Francisco Pizarro cucerirea vastului imperiu.

Civilizația inca nu cunoștea nici roata nici scrisul, înțit e uimitor cum de a putut atinge o asemenea dezvoltare: construcțiile, căile de comunicație și fortărețele ei sînt extraordinare în comparație cu ale altor civilizații, iar ceramica și țesăturile unice. De aceea se poate spune că imensul imperiu inca și dezvoltarea lui constituie un element definitoriu al istoriei continentului sudamerican, baza patrimoniului cultural al omului sudamerican din zilele noastre.

Primul martor al nașterii și dezvoltării civilizației inca a fost giganticul lanț al Anzilor, cu culmi care ajung uneori peste 6000 de metri. În legătură cu originea numelui lor, părerile cercetătorilor sînt împărțite. Studiind vechile documente, unii sînt de părere că el ar deriva de la cuvîntul quechua *anti* care înseamnă est, alții de la cuvîntul *antasuya* care înseamnă regiunea metalului. Oricum ar fi, Anzii au fost leagănul în care incașii au văzut zorile viitoarei lor civilizații. Climatul andin, cu regimul lui de ploii și zăpezi, a permis incașilor să-și dezvolte înfloritoarea agricultură în văile și pe platourile înalte ale regiunii. Treția de zahăr, de pildă, poate fi cultivată acolo chiar pînă la altitudini de 2000 de metri! Acest fapt, arată istoricii, explică de ce centrele de civilizație inca s-au putut stabili pe înălțimile din regiunile Puno și Cuzco, pînă unde incașii au urcat piatra ce urma să fie folosită la construirea orașelor. Din vîrfurile munților, din capitala lor Cuzco, *chasquis*, mesagerii incași, ajungeau la mare în numai două zile.

Cercetarea istoriei incașilor este de dată destul de recentă, dacă ținem sea-

Cetatea de la Vilcabamba-la-Grande

mă că olăria tip Nazca, unul din stilurile cele mai reprezentative din regiunea Anzilor, a fost individualizată abia în 1901. De aceea și descoperirile neașteptate, modificările de cronologie și revizuirea cunoștințelor referitoare

la istoria incașilor sînt frecvente, iar istoricii se așteaptă încă la mari surprize în viitor. O descoperire recentă este și stilul Frias, reprezentat îndeosebi de obiecte din aur produse de metalurgia inca: coliere, inele sau pieptare. Cercetările care se fac acum urmăresc, de asemenea, studiul interesantelor construcții preincașe. a picturilor rupestre din valea Huaron, a ceramicii culinare etc. O deosebită atenție este acordată însă cetății incașe de la Vilcabamba-la-Grande, recent descoperită și situată la aproximativ 300 km nord de Cuzco. Este o cetate ale cărei fantastice ruine seamănă în oarecare măsură cu cele de la Machu-Picchu, despre care am mai scris în paginile noastre. Întinsă pe o suprafață de 30 ha, cetatea cuprinde un ansamblu de ziduri, canale și temple, dintre care cel mai mare are o fațadă de 75 m și 24 de porți trapezoidale tipice.

După cum se vede, istoria și arheologia peruviană mai au multe de făcut pentru cunoașterea poporului inca. Datorită lor însă sînt scoase treptat din negura timpurilor produsele culturii și modul de viață al acestor străni amerindieni care, în urmă cu secole, populau văile și platourile Anzilor ca și țărmlul Pacificului.

GENETICĂ

„Detronarea”

A. D. N.-ului

Atotputernicul acid dezoxiribonucleic (A.D.N.), ale cărui molecule formează cromozomii, a primit recent o lovitură care îi periclitează domnia asupra biologiei moleculare.

Conform teoriei devenite clasice, A.D.N. este stăpînul unic și marele arhitect al celulei. Suport al eredității, el dirijează sinteza tuturor proteinelor fabricate în celulă. Pentru a-și îndeplini această funcție, folosește însă un „mesager”, și anume acidul ribonucleic (A.R.N.), care nu e altceva decît propria lui fotocopy puțin mai schematică. A.R.N. se deplasează prin celulă și transmite „benzilor de asamblare” a proteinelor instrucțiunile primite de la A.D.N. Așadar, o imagine simplă și clară a uzinei celulare.

„Prea simplă”, și-au spus unii cercetători încă din 1964, deoarece prin intermediul ei nu se poate explica cum procedează unele virusuri cancerigene pentru a dereglă celula care le găzduiește. Intr-adevăr, majoritatea acestor virusuri nu posedă A.D.N. Ele se compun doar dintr-un filament de A.R.N. îmbrăcat în proteine. Și totuși un astfel de virus reușește să modifice instrucțiunile genetice ale celulei în care pătrunde, forțînd-o să comande, din acel moment, proliferarea canceroasă. Mai mult, această modificare se integrează definitiv în patrimoniul genetic al celulei, după cum o demonstrează faptul că, atunci cînd se divide, celula respectivă dă naștere la noi celule canceroase. Trebuie admis deci că, în anumite cazuri, A.R.N. are atribuțiile A.D.N. și îndeosebi că A.R.N. dintr-unele virusuri poate fabrica un A.D.N. după chipul și asemănarea lui și apoi să-l introducă în cromozomii celulei.

Acum șase ani marea majoritate a geneticienilor socotea această presupunere o adevărată erezie. Astăzi însă ea a fost dovedită de experiențe făcute în câteva laboratoare. Intr-unul din ele au fost puse la încercare 12 virusuri. Opt din aceste virusuri, care provoacă tumori la animale, au fabricat A.D.N. Celelalte 4 nu au făcut-o, dar ele nici nu sînt cancerigene.

„Detronarea” acidului dezoxiribonucleic poate să fie spre folosul cercetătorilor oncologice. Căci pentru a fabrica A.D.N., virusul are nevoie de o enzimă. Or, dacă s-ar izbuti să se găsească și să se inactiveze această enzimă — după cum s-a reușit cu altele — virusul ar deveni incapabil să producă A.D.N.-ul care face ca celula să devină canceroasă.

GEOFIZICĂ

Acest Pămînt în neconținut balans

Arctica, pe care ne-am obișnuit s-o considerăm ca pe împărăția nemișcării fără viață este, de fapt, o fantastică fabrică de gheață care lucrează fără pauză. În fiecare an și în tot cursul anului se cristalizează și se topește astfel sute de milioane de tone de gheață.

Mal mult, se pare că această acțiune are la bază o uimitoare lege ciclică. S-a stabilit că, o dată la șapte ani, glaciațiunea sporește brusc în Marea Ciukotka, de pildă. După care în anul imediat următor epicentrul glaciațiunii sporește se mută în Marea Laptev, iar un an mai tîrziu în Marea Barent, în timp ce în partea de răsărit a Arcticii masa de gheață descrește treptat.

Ca un gigantic val, zona de glaciațiun-

ISTORIE

Prodigioasa aventură a unui imperiu

Imperiul inca a fost una dintre cele mai mari aventuri umane. Cînd spaniolii au intrat însă în contact cu incașii, războiul civil diviza și slăbea imperiul, ceea ce a ușurat cucerirea acestuia. O dată cu moartea stăpînitorului Atahualpa, în 1533, imperiul a încetat să mai existe. Riguroase investigații științifice făcute în ultimul timp au reușit să dovedească că personaje și evenimentele care au marcat pe-

CARDIOLOGIE

„Suflul“ la inimă...

În cabinetele cardiologilor se prezintă deseori, aduși de mamele lor, copii de vîrstă preșcolară și școlară care ar avea un „suflu“ la inimă. Ingrijorată, fiecare mamă vrea să știe dacă într-adevăr acest suflu există, iar dacă există ce semnificație are.

În mod normal, cordul se manifestă clinic prin două „zgomote“, nu prin vreun „suflu“. Cele două zgomote ale inimii se aud la fiecare „revoluție cardiacă“. Ele se produc prin închiderea valvulelor care asigură în inimă sensul unic al curentului sanguin. La contracția (sistola) inimii, se închid valvulele așezate între atrii și ventricule, împiedicînd curgerea singelui din ventricule înapoi spre atrii și determinîndu-l să curgă într-o singură direcție: spre vasele mari. La relaxarea (diastola) inimii, valvulele așezate între cord și vase se închid, singele nu se mai poate strecura înapoi spre cord și trebuie să o ia înainte, în ramificațiile care duc singele spre organe.

Din cauza unor boli din trecut sau prezente, închiderea valvulelor se poate face defectuos; în acest caz singele se strecoară înapoi printr-o breșă, împotriva curentului, creînd un suflu ce poate însoți sau urma zgomotul normal. Este un zgomot pe care medicul îl aude „la ureche“. El seamănă intrucitva cu sunetul produs de cineva care suflă într-o luminare spre a o stinge. Suflul se poate produce în ambii timpi ai revoluției cardiace: în sistolă ca și în diastolă. Dacă suflul are la bază o modificare organică, el este considerat „organic“ și indică o boală.

Suflul diastolic este întotdeauna de origine organică și deci semn al unei boli de inimă. Dimpotrivă, suflul sistolic se poate produce și fără vreo defecțiune în mecanismul de închidere al valvulelor: el poate fi deci „anorganic“, neprovocat de o boală.

Examenul clinic nu este suficient pentru precizarea diagnosticului. Suflul va fi judecat critic în cadrul celorlalte date de informație (antecedente, examene de laborator etc.).

În copilărie și adolescență este caracteristică marea frecvență a suflurilor „inocente“. Diversele statistici le semnalează în proporție de 30—90 la sută. Important este de știut că cei mai mulți copii „scapă“ de suflul sistolic cel târziu în anii pubertății, iar ceilalți îl păstrează pînă devin adulți. Și la adulți poate exista un suflu sistolic anorganic, nesemnificativ, fără însemnătate pentru sănătatea persoanei respective.

Pentru explicarea acestor sufluri anorganice s-au formulat mai multe teorii, a căror valoare este pur... teoretică. Practic este bine ca orice suflu să fie depistat la vreme și urmărit în timp. Să nu uităm că ele pot trăda, printre altele, o boală congenitală de inimă sau un reumatism cardiac. Pe de altă parte, supraaprecierea unui suflu este la fel de dăunătoare. În asemenea caz se pot provoca „complexe“ și „nevroze“ unor copii sau tineri care de fapt sînt sănătoși. Conduita de viață a celor cu sufluri anorganice va fi în general normală. Singura îngrijire necesară la acești copii este interzicerea sportului de competiție.

Dr. A. Șerkov

„AUXILIARI“ ALIMENTARI

Pro și contra condimentelor

Condimentele sînt adesea un „machiaj“ al alimentelor. Ele stimulează apetitul și digestia, dau o notă picantă alimentelor banale și permit o mare varietate în alcătuirea meniurilor. Cu o condiție: să le folosim cu rost. Abuzul — ca în orice domeniu — poate avea consecințe nocive. Statisticile arată — de pildă — că în regiunile unde se consumă multe condimente (piper, boia, ardei), frecvența bolilor digestive și în special a ulcerului este mai mare. Nu este, desigur, o simplă coincidență.

Alteori, condimentele trebuie să fie

Pregătirea preparatelor histologice din tumori

Foto: S. Ozerski

proscrise din considerente de... siluetă. E adevărat că ele au o valoare calorică nulă, dar accentuează apetitul și ca atare sînt interzise obezilor. Aceștia vor evita piperul, boiaua, muștarul și ardeul iute, folosind în schimb pătrunjel, mărar, țelină, lămîie etc.

Suferinzi de boli cardiace, hipertensiune arterială, boli de rinichi vor evita alimentele picante pentru că acestea „cer“ apă și un surplus de lichide este dăunător în acest caz.

Deși condimentele excită secreția gastrică, ele nu se vor consuma în gastrita hipoacidă (hiposecretorie) fiind iritante pentru mucoasa stomacală suferindă. În această boală sînt însă utile condimente „blînde“ ca: sucul de roșii, de lămîie, pătrunjelul, oțetul de fructe, borșul și bulionul de legume.

Dar condimentele sînt uneori folosite și în tratarea bolilor. Sînt cunoscute astfel de multă vreme efectele carminative, de reducere a gazelor abdominale, ale unor preparate vegetale extrase din mentă, anason, fenicul, coriandru etc. De curînd s-a arătat că și în alte boli pot fi folosite unele condimente, bineînțeles cu avizul medicului. Condimentele au astfel o influență pozitivă asupra tulburărilor de ritm ale inimii, împiedicînd sau ameliorînd, bunăoară, palpitațiile. Ele ar stimula, de asemenea, funcționarea glandei suprarenale.

Ardeul iute este un bun stimulent nervos pentru indivizii apatici. Piperul și boiaua sînt indicate în boli infecțioase acute obișnuite, pentru a stimula apetitul scăzut al bolnavilor, bineînțeles dacă ei nu suferă de boli care să nu le permită utilizarea condimentelor. Mai mult, s-a constatat că muncitorii care prelucrează ardeul iute (din care se prepară boiaua) nu știu ce înseamnă guturaiul. Se afirmă chiar că ar fi de ajuns să ai în casă un borcan cu boia și să te apleci din cînd în cînd asupra-i pentru ca să scapi de guturai.

Dr. Viktor Rujev

Fără cuvinte

Desen de V. Mașkin

ENDOCRINOLOGIE

Necunoscutele timusului

Deși se vorbește mai puțin despre el, rolul hormonal al timusului este incontestabil. Această glandă endocrină intervine în mod sigur în desfășurarea proceselor de creștere și diferențiere a organismului. Pînă în prezent nu s-au putut izola hormonii timici în stare pură, dar s-au obținut extracte timice cu o puternică acțiune hormonală. Ele sînt folosite și în terapeutică, sub formă injectabilă, în deficitele de creștere și în unele tulburări ale pubertății.

Timusul este situat în imediata vecinătate a marginii condrosternale anterioare, înapoia manubriului sternal. La nou-născuți dimensiunile normale variază între 5 și 6 cm lungime, 3—4 cm lățime și 1—2 cm grosime. Involuția fiziologică a timusului începe după pubertate, ajungînd ca la bătrîni glanda să fie reprezentată aproape numai printr-un țesut gras.

Principala funcție a hormonului timic este de stimulare a creșterii ponderale, influențînd în același timp și dezvoltarea organelor sexuale. Hormonul timic se află în antagonism fiziologic cu glanda suprarenală și glandele sexuale. La animalele castrate experimental timusul apare mărit și, invers, pubertatea precoce accelerează involuția glandei timice.

Timusul participă, de asemenea, la o serie de procese vitale din organism. El are rol în metabolismul calciului, neutralizează surplusul de acizi, asigură un metabolism mineral normal. Timusul a fost găsit mărit ca volum într-o serie de stări patologice ca leucemia copilului, boli alergice etc. Într-o serie de procese infecțioase timusul se micșorează. După tratamentul tuberculozei primare la sugar, de pildă, timusul recăpătînd dimensiunile dinainte de îmbolnăvire demonstrează evoluția spre vindecare a bolii. S-a reușit experimental să se realizeze refacerea dimensiunilor inițiale ale timusului la șoricelii subnutriți după 10—21 de zile de realimentare normală.

Alte manifestări patologice ale timusului sînt: ulcerele și tumorile. Ele pot determina tulburări prin compresiunea exercitată asupra traheei sau bronhiilor. Hipertrofia timică — mărirea de volum a glandei — fără tulburări clinice nu trebuie tratată. O terapeutică intempestivă (iradiere, hormonoterapie etc.) ar putea fi în acest caz dăunătoare, dat fiind că, așa cum s-a demonstrat recent, timusul are un rol important și în asigurarea imunității organismului, în reglarea formării de elemente sanguine și poate și în alte domenii încă necunoscute. În cazul extirpării glandei, în experiențe pe animale, s-a constatat că în organism se perturbă metabolismul mineral, oasele se înmoale, se încurbează, devin casante, friabile, apar slăbiciunea musculară și alte fenomene.

Dr. I. Sovietov

esculap
esculap esculap
sculap esculap escula
lap esculap esculap es
culap esculap esculap
culap esculap esculap escu
p esculap esculap esculap e
sculap esculap esculap escula
lap esculap esculap esculap e

Poșta medicului

CH. D. — București: Analiza indică o floră microbiană banală. Dacă nu aveți tulburări nu e nevoie de nici un tratament. Nu influențează evoluția sarcinii și deci nici a copilului.

PETREA DAN — Brăila: „Petit mal“ (epilepsia minoră) este tot o formă de epilepsie și ca atare nu e posibilă o vindecare radicală. Boala poate fi însă stăpînită printr-un tratament susținut. Acestele sînt bine influențate de Trepal; trebuie avută însă în vedere toxicitatea întrucît tratamentul este lung. De aceea se poate începe cu Benzdrină; în caz de eșec sau intoleranță, se va recurge la Trepal. Specialiștii încep uneori cu un tratament de probă cu fenobarbital; dacă e bine tolerat și nu se îndesesc crizele, se asociază amfetamină. Importante sînt și măsurile igienico-dietetice. Anumite împrejurări favorizează apariția crizelor: emoțiile (teamă, anxietatea), greșelile de comportament și educație, constipația, sindromele alergice etc.

I. M. — Dragoș Vodă (Ialomița): 1) În viață e bine să nu fi „minimalist“. Cu cît pretențiile sînt mai mici, cu atît decepțiile sînt mai mari. 2) La persoanele în vîrstă, în special la femei, se produce lăcrimarea și fără existența unui obstacol în căile lacrimale, prin pierderea elasticității sacului lacrimal.

SILVESTRU — Pitești: 1) Nu sîntem de acord cu dv. „E destul să te crezi sclav — spunea un scriitor francez — pentru a fi într-adevăr“. Aveți suficiente motive să dominați situația. 2) Timiditatea nu este la dv. o boală imaginară. În combaterea ei este necesară mobilizarea tuturor resurselor psihice, dar și o serie de „trucuri“ fizice pentru regularizarea respirației, calmarea bătailor inimii, combaterea uscăciunii gîtului, a roșeiilor feței etc. Vom publica un articol pe această temă. Vă recomandăm să căutați în librării cartea „Sexologia“ de T. Stoica, în care veți găsi răspunsul la celălalte... 7 întrebări ale dv.

CĂRARE ALEX. — Moinești: Scrisoarea dv. a fost pentru noi un mic rebus medical. Bănuim că medicamentul e Asciclorol și nu Ascarol. Glicol este Glicocol ș.a.m.d. Cu aceste observații considerăm că medicația aplicată soției dv. este judicioasă. Ar fi bine să facă și câteva cure de Clofibrat (scăzînd doza de heparină). Tulburările ca și durerile vor cedea unul din medicamentele importante fiind și timpul!

OSRIC — Deva: 1) Ingerarea de alcool (chiar în cantități mici) în timpul tratamentului cu Mecprobanat produce o deprimare marcată datorită potențării efectelor deprimante ale alcoolului. 2) Valium este un tranchilizant foarte bun. Îl puteți înlocui cu produsul românesc (identic) Diazepam. 3) Renunțați la „regimul pe puncte“. Specialistul român prof. I. Pavel în lucrarea „Obezitatea“, apărută recent în Editura Academiei arată: „Regimul pe puncte constituie o aplicare abuzivă și incorectă a acestui principiu și, ca atare, nu poate fi recomandat“.

EMILIA — Constanța: Nu răspundem decît pe această cale. 1) Indiferent. Din care găsiți. 2) Pînă dă în cloot. 3) Se amestecă și se strecoară la urmă.

CORCOVEANU DUMITRU — Turnu Severin: Adresați-vă unui specialist logoped.

MIIHAI — Borșa: În ejacularea precoce, pe lângă metodele de autosugestie și hidroterapie, există un medicament cu rezultate bune: Tioridazin. Dozele trebuie „filate“ pentru a se găsi cea mai bună. Medicamentul dă somnolență; se ia în general, cu două ore înainte de culcare, 2-3 drajeuri (mitte) sau 1/4—1/2 drajeu (forte), crescînd doza la nevoie, după toleranță. Concomitent vă recomandăm cure repetate de Folcisteină, conform indicațiilor din prospectul ce însoțește preparatul.

MALDINI — Reșița: Citiți răspunsul dat sub Mihai — Borșa.

(Continuare în pag. 11-a)

ALGERIA

Casbah de odinioară
și de mâine

O legendă spune — sau poate că nici nu e legendă, ci chiar realitatea — că un bei din Alger, pe nume Hassan, avea două fete: N'Fissa și Fatma. Dorind să le ferească de priviri străine, beiful își ținea fetele într-o izolare totală. Chiar cînd se duceau să facă vreo vizită, fetele călătoreau numai într-o cară bine închisă și păzită de ieniceri. Deși casa în care trăiau avea ferestre foarte mici și strîmte, totuși într-o zi, ele au zărit un tînăr blond care trecea prin preajmă. Tînărul n-a rostit nici un cuvînt, dar a continuat să vină o dată, de două ori... Din clipa aceea fetele l-au așteptat în fiecare zi, în fiecare ceas. Dar el nu s-a mai ivit. De mîhnire fetele s-au omorît. Mai întîi N'Fissa, apoi Fatma...

Cînd s-a întîmplat cumplita dramă? Acum cîteva secole ori, poate, ieri? Căci totul pare neschimbat în ciudata, misterioasă Casbah, care arată străinilor numai zidurile-i oarbe. Această parte veche a orașului Alger a fost descrisă de multe ori și în felurite chipuri ca să se ajungă totuși, pînă la urmă, la aceeași concluzie: fiecare privitor o vede în felul lui, în funcție de starea sufletească.

Unii au descris-o ca pe un cuib de tilhari, de ucigași, altora, însă, le-a plăcut animația, larma bazarului și exotismul lor. Alphonse Daudet și-a speriat cititorii prezentînd Casbah ca un adevărat cuib de tilhari, cu străduțe înguste și întunecate, care se cățărău între două șiruri de case misterioase, — ale căror acoperișuri se uneau alcătuiind un tunel — cu uși joase, ferestre mute, triste, cu gratii... De-a dreapta și de-a stînga ulicioarelor se înșirau prăvălii întunecoase unde turci fioroși, cu fețe de tilhari, fumau din narghilea și șopteau între ei, de parcă puneau la cale ceva necurat. Se pare că Daudet a avut nevoie de aceste grozăvii spre a da mai multă culoare narațiunii sale. Maupassant, însă, îi îndrăgise treptele, ulicioarelor, oame-nii.

Oricum, în ultimii o sută de ani străinii care doreau să viziteze Casbah erau preveniți că e primejdios să pătrundă în incinta ei. Dar mie îmi place să mă duc în acest cartier singur, fără însoțitor, mai cu seamă seara. Pe străduțe e o larmă de nedescris. Se face negoț sub cerul liber, căci mărfurile nu încep în prăvălii. Măcelarii tranșează în stradă carnea de batal, meșteșugarii ies și ei afară din înăbușitoarele lor ateliere, încît poți să vezi cum se țes covoarele, cum se confecționează obiectele de aramă și se incrustează mășute de lemn. Și tot în stradă se bea și cafeaua, celebra cafea socotită cîndva „neagră ca noaptea, fierbinte ca iadul și dulce ca dragostea”.

Din pricina războaielor, a incendiilor și a luptelor intestinale, principala zonă cu palate din Casbah, cunoscută sub numele de cartierul Djenin, în care a trăit și beiful din poveste, a fost distrusă. Numai o stradă i-a mai perpetuat vechea denumire. În Casbah există vreo zece foste reședințe ale beilor algerieni. Dar ele sînt foarte greu de identificat după aspectul exterior. Cu rare excepții, palatele sînt la fel de șterse ca și clădirile din preajmă. Nu întîmplător cuvîntul arab dar înseamnă deopotrivă „casă” și

„palat”. Să facem, de pildă, un popas la Dar-Mustafa-pașa, care are o înfățișare obișnuită, dar curtea interioară e îmbrăcată în faianță adusă din Sicilia și Olanda, iar coloanele, foarte solide, sînt construite din marmură italiană. Incepînd din 1835, din iniția-

— Zimbri, vă rog!

tiva unor oameni de știință francezi, clădirea adăpostește o valoroasă colecție de cărți despre istoria Africii de Nord. O frumoasă inscripție plasată deasupra intrării informează vizitatorul că acolo se află „Biblioteca națională”. Dar o legendă care pretinde că sub clădire ar fi ascunse comorile pașei a dăunat mult existenței pașnice a bibliotecii; căci mereu s-au făcut săpături subterane. Comorile n-au fost găsite, dar în schimb s-au descoperit subteranele și intrările secrete care legau Casbah de port.

După o discuție pe care am avut-o cu Abderrahman Bucham, un bătrîn arhitect algerian, am început să înțeleg dificultățile de care se lovesc constructorii și arhitecții în opera de restaurare a monumentelor lor naționale. În această ordine de idei, Casbah ridică în fața modernului Alger cîteva probleme complicate. În primul rînd, pentru rarefierea populației foarte dense trebuie puse la dispoziția locuitorilor apartamente noi. În al doilea rînd, Casbah trebuie păstrată ca un oraș-muzeu, ca un ansamblu arhitectonic care datează din secolul XVI.

În momentul de față, cea mai mare parte din palatele acestei zone sînt ruinate, deci inaccesibile atît localnicilor cît și turiștilor. Împrejurare care a determinat adoptarea unui plan general de reconstrucție a celebrei Casbah.

În biroul lui André Raverot, inginerul șef al orașului Alger, elev al lui Le Corbusier, un perete întreg e acoperit de o uriașă fotografie a zonei Casbah luată din elicopter. După un studiu detaliat, toate casele și străduțele sînt notate pe fotografie cu albastru, verde și roșu. Ceea ce înseamnă că unele monumente trebuie păstrate așa cum sînt, altele restaurate și, în sfîrșit, cele care nu prezintă nici o valoare artistică urmează a fi demolate. André Raverot este foarte ocupat, căci mai are și multe alte probleme urgente de rezolvat: construirea de noi cartiere de locuit și a unor noi edificii publice, acordarea de ajutor oazelor din valea Mzab amenințate de o catastrofă — dispariția apei etc. Cu toate acestea, el acordă mult timp și energie părții vechi a Algerului.

Situația specială a zonei Casbah facilitează totuși problema reconstrucției ei. Hotarele orașului musulman sînt foarte bine delimitate și nu se pune

problema construirii unor edificii noi, moderne. În felul acesta, se poate spera că, treptat, trecînd literalmente de la o casă la alta, arhitecții îi vor reda vechea înfățișare. Inceputul a și fost făcut. În vederea Festivalului culturii africane, care a avut loc la Alger în vara anului 1969, a fost restaurat Dar-Bakri, unde a fost amenajat cu mult rafinament Muzeul de artă populară al orașului. Urmează acum Dar-Mustafa-pașa, și așa mai departe, inclusiv toate clădirile însemnate pe harta lui André Raverot cu albastru și verde.

E un proces complicat, care reclamă foarte multă pricepere și dragoste pentru propria istorie. În imensul Alger, care ocupă 20.000 de ha și are circa un milion de locuitori, Casbah pare, evident, un cartier mic. Dar importanța-i nu poate fi măsurată în metri pă-

cromatică, un as al artei culinare chineze obține mereu alte combinații, neașteptate și greu de imaginat. Bucătarul chinez e mîndru că poate prepara un pește în așa fel încît acesta să nu poată fi deosebit de o găină; el se mai mîndrește și cu faptul că-și poate servi clienții cu o sumedenie de mincăruri foarte gustoase și variate, fără ca aceștia să-și dea seama din ce anume sînt ele preparate.

Spre deosebire de cea chineză, bucătăria japoneză este extrem de simplă. De altfel bucătarul își și propune alt scop. El caută ca aspectul și gustul bucatelor să păstreze cît mai mult cu puțință însușirile inițiale ale materiei prime, ca peștele sau legumele să rămînă ele însele chiar după ce au fost gătite.

Bucătarul japonez își dovedește măiestria prin faptul că nu o face evidentă, la fel ca grădinarul care conferă copacului exact forma pe care acesta și-ar fi luat-o singur.

Prepararea peștelui crud, de pildă, se mărginește deseori la tăierea lui artistică în bucăți. Într-o seară am cunoscut la o bodegă un om care a încercat să-mi explice prin gesturi ce meserie avea. „Sînt bucătar, bucătar”, mi-a spus el, izbînd cu muchia palmei în masă de parcă ar fi tăiat ceva cu cuțitul.

De altfel bucătarul japonez își leagă în genere meseria de acest gest. El e un sculptor în pește sau legume. Iar principala lui unealtă e cuțitul, așa cum e dalta pentru sculptor.

N-am să uit niciodată un han dintr-un sat japonez, unde mi s-a servit dimineața o ceașcă de supă în care pluteau bucățele de morcov tăiat în formă de frunză de arțar. Personalul localului voia să amintească în felul acesta clienților de anotimpul în care se aflau, de toamna aurie, pentru că era deajuns să ridici capul și să arunci o privire pe fereastră ca să vezi munții acoperiți cu arțari ruginii.

La fel ca poezii japonezi care, într-un anumit gen de poezie, trebuie să vorbească neapărat de anotimpul la care se referă versurile lor, și bucătarul e obligat, în afară de frumusețea și armonia culorilor, să exprime în mincăruri anotimpul în care sînt preparate.

Într-un restaurant cu bucătărie chineză tradițională fiecare oaspete poate comanda pentru meniul comun un fel de mîncare preferat, iar gazda completează acest ansamblu așa cum crede ea de cuviință. În restaurantele japoneze, însă, se obișnuiește să se fixeze doar suma alocată mesei. Bucătarul trebuie să hotărască ce servește la masă, căci el știe cel mai bine ce alimente are la îndemînă și care dintre ele corespunde cel mai bine sezonului.

Bucătăria japoneză nu cunoaște sosurile sau garniturile care ar denatura gustul alimentului de bază. Vasabi, sau hreanul japonez, care se amestecă cu sos de soia și se servește la pește crud, este într-un fel un rețuș. El nu face decît să sublinieze gustul specific al bucatelor fără a-l denatura cîtuși de puțin. Susi, un exemplu de asemenea combinație, e o sferă preparată din orez pe care se așează bucățile de pește crud aseasonat cu hrean japonez. În acest caz, gustul de pește crud este accentuat atît de gustul scorbăd al orzului, cît și de iuteala hreanului.

Adzi-no-moto (în traducere: „rădăcina gustului”) este însă un ingredient universal în bucătăria japoneză. El are menirea de a accentua gustul specific al diverselor produse. Dacă, bunăoară, se adaugă o picătură din acest praf alb într-un bulion de pasăre, supă pare mult mai grasă, adică mai „de găină”, morcovul mult mai dulceag și mai aproape de calitățile lui naturale, la fel și fasolea, ridichea etc. Se poate afirma de aceea că adzi-no-moto simbolizează arta japoneză în general. Căci țelul ei este de a aduce piatra, lemnul, hirtia într-un asemenea stadiu, încît materialul să-și poată evidenția cît mai bine însușirile, farmecul natural.

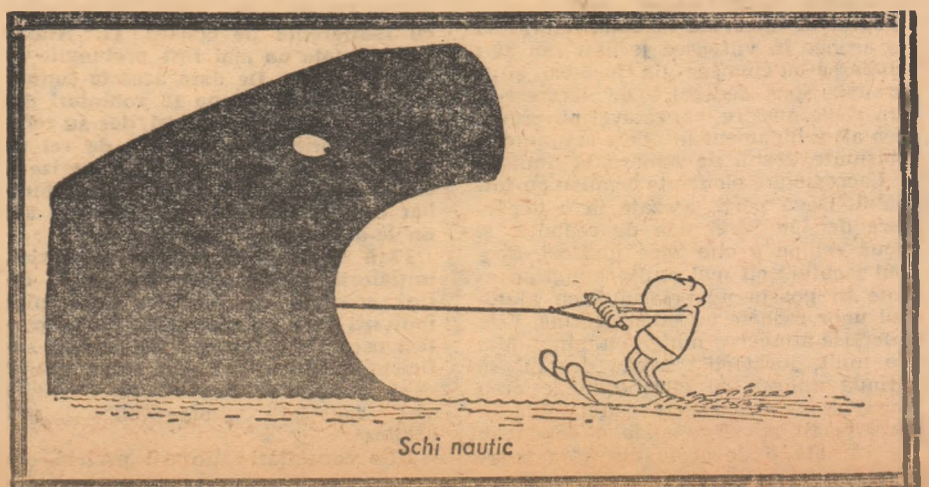
B. Ovcinnikov

JAPONIA

O subtilă
artă culinară

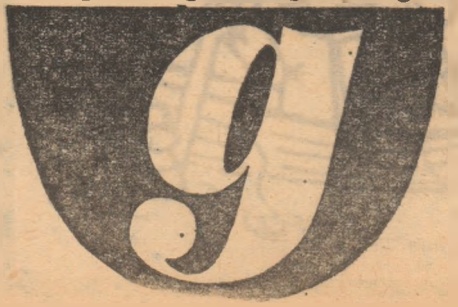
Arta culinară chineză este alchimie, talent magic ce obține un produs inedit din elemente necunoscute. Bucătăria japoneză este arta de a crea natură moartă în farfurie.

Bucătăria chineză tradițională afirmă, într-o măsură și mai mare decît cea franceză, puterea omului asupra materialului. Pentru un bucătar ascusit, spune un proverb, orice e bun, în afară de Lună și de imaginea ei oglindită în apă. Utilizînd o extrem de bogată gamă

Schî nautic

globul
globul globul
globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul

Poșta medicului

(Urmare din pag. 8-a)

DUMITRU FIRESCU — Săcele: Vă mulțumim pentru frumoasele dv. cuvinte. Puteți face plăcă ținând seama de condițiile climaterice ale regiunii în care vă aflați. Cum orice exces strică, nu prelungiți, însă, prea mult durata unei ședințe (20—30 minute) și nici cura (peste 6 săptămâni).

VLAD N. — București: În leucovezică nimic nou — etiologic bineînțeles. Nu mai avem nici o veste nici despre serul Margulis. Am scris despre speranțele pe care le dă IMAO, dar medicamentul nu e încă accesibil. În rest, „arsenalul” devine „clasic”: Largactil, cortizon, ACTH, Trecid, Clorzoxazon, Midocalm, vitamine etc.

ELENA — Constanța: Scrisoarea dv. ne-a impresionat profund. Din păcate, nu vă putem spune nimic în plus față de răspunsul dat sub Vlad N. — București. Reinternați-vă într-o clinică neurologică (București, Cluj, Iași, Timișoara).

CRAINIC V. — Vatra Dornei: Dacă me-

dicii care au consultat „de visu” au oscilat între trei diagnostice, noi, „pe nevăzute”, sintem serios handicapați. Pare să fie totuși un vitiligo. Dacă e așa, boala are o etiologie necunoscută și deci nu s-a pus la punct nici un tratament radical.

SOFICA HILTHALER — Piatra Neamț: Sint probabil fenomene de scleroză, greu reversibile. Exemplul pe care îl dați nu e concludent: vârsta cronologică nu corespunde întotdeauna cu cea biologică, astfel încât 86 de ani pot fi purtați mai bine (...și la urechi) decât 86! Vă recomandăm, pe lângă cura cu Hiposerpil, și câteva cure cu Asclerol 3 drajeuri/zi, 20 zile lunar sau Clofibrat 3—4 drajeuri/zi.

SOPARIUC MIHAELA — Blindești (Botoșani): Nu ne dăm seama ce fel de „alune” aveți. Oricum, nu există creme care să ducă la dispariția lor. Consultați un specialist dermatolog.

V. SERGIU — București: Decît să consultați alții... prieteni, mai bine vă adresați unui medic specialist. Vă recomandăm clinica de boli de ochi a spitalului Colțea.

GALLUS

VOPSEȘTE ȚESĂTURI
DIN MĂTASE, BUMBAC,
LÎNĂ, ROCHII,
HAINE,
BLUZE

ȘI ÎN
ORICE
ALTE CULORI
ȘI NUANȚE

Respectați
modul de întrebuintare
Indicat pe fiecare plic
„GALLUS”

• Consultați tabelele de culori „GALLUS” •

COPIII AU CRESCUT!

Cumpărați-le uniforme școlare pe măsură

I.I.S. „11 IUNIE” GALATI

Str. M. Kogălniceanu nr. 16

Produce și livrează fără repartitie următoarele produse: găl. zincate, paturi pentru copii, paturi tip spital, internat etc., timplărie metalică (uși, ferestre), cazmale, lopeti, greble.

VIZITAȚI MAGAZINELE MODERNE ALE COOPERĂȚIEI DE CONSUM, CARE VĂ OFERĂ O BOGATĂ ȘI VARIATA GAMA DE MĂRFURI

PIONIER'70

Flaro

Un model nou!
Stiloul recomandat în mod special elevilor.
Capacitatea rezervorului: 1 cm³
Peniță aurită cu virful de iridiu.
Fabricat de „Flamura Roșie”
strada Rului Nr. 28
Sibiu

Grafomanul

Cineva bătuse timid în ușă.

— Da, poftim, rosti redactorul, intrați!

Un omuleț chel, îmbrăcat într-un palton lung, cafeniu, intră în birou. Pe nas îi călărea o pereche de ochelari rotunzi. Cu o mână își mototolea stîngaci pălăria verzuie, cu cealaltă își apăsa pe piept o revistă boțită în care avea un vraf de hîrtii. Oprindu-se în fața mesei redactorului își drese glasul:

— Bună ziua, salută el blajin. Dați-mi voie să mă recomand! Afanasi Dmitrievici. Și, după o mică pauză, adăugă:

— Grafoman...
— Cum? Redactorul își încruntase sprincenele. Cred că n-am înțeles bine. E numele dv. de familie?

— Nu, v-am spus, pe mine mă cheamă Dmitrievici. Seamănă cu un patronimic, dar accentul tonic cade pe e. E adevărat că și patronimicul meu e tot Dmitrievici, dar cu accentul pe primul i... E o coincidență, știți, se întâmplă... Cu alte cuvinte, Afanasi Dmitrievici Dmitrievici... Cît despre „grafoman”, e porecla care mi s-a dat. Prin redacție, știți... Pentru că, mie îmi place foarte mult să scriu... Înțelegeți... Dar nu-i nimic, m-am obișnuit...

Redactorul oftă din rărunchi și privi plictisit pe fereastră. Tramvaietele treceau cu un zgomot vătuit parcă, afară ninge. Curind trebuia să se ducă la masă.

— Înțeleg, continuă grafomanul. Plec imediat. N-am decît o rugăminte... Despături revista și trase afară niște file scrise.

Redactorul simți un nod în gît.

— N-aveți nici o grijă, îl încredință Dmitrievici blajin. N-am să vă fac să pierdeți vremea. V-aș ruga să citiți numai prima filă. Dacă n-o să vă intereseze, plec imediat. Sînt obișnuit...

Redactorul oftă, luă foaia de hîrtie și începu să citească. Textul era scris, mare, cu pastă roșie.

GRAFOMANUL

(Schiță)

„Cineva bătuse timid în ușă.

— Da, poftim, rosti redactorul, intrați!

Un omuleț chel, îmbrăcat într-un palton lung, cafeniu, intră în birou. Pe nas îi călărea o pereche de ochelari rotunzi. Cu o mână își mototolea stîngaci pălăria verzuie, cu cealaltă își apăsa pe piept o revistă boțită în care avea un vraf de hîrtii. Oprindu-se în fața mesei redactorului își drese glasul:

— Bună ziua, salută el blajin. Dați-mi voie să mă recomand: Afanasi Dmitrievici. Și, după o mică pauză, adăugă:

— Grafoman...
— Cum? Redactorul își încruntase sprincenele. Cred că n-am înțeles bine. E numele dv. de familie?

— Nu, v-am spus, pe mine mă cheamă

mă Dmitrievici. Seamănă cu un patronimic, dar accentul tonic cade pe e. E adevărat că și patronimicul meu e tot Dmitrievici, dar cu accentul pe primul i... E o coincidență, știți, se întâmplă... Cu alte cuvinte, Afanasi Dmitrievici Dmitrievici... Cît despre „grafoman”, e porecla care mi s-a dat. Prin redacție, știți... Pentru că, mie îmi place foarte

mult să scriu... Înțelegeți... Dar nu-i nimic, m-am obișnuit...

Redactorul oftă din rărunchi și privi plictisit pe fereastră. Tramvaietele treceau cu un zgomot vătuit parcă, afară ninge. Curind trebuia să se ducă la masă.

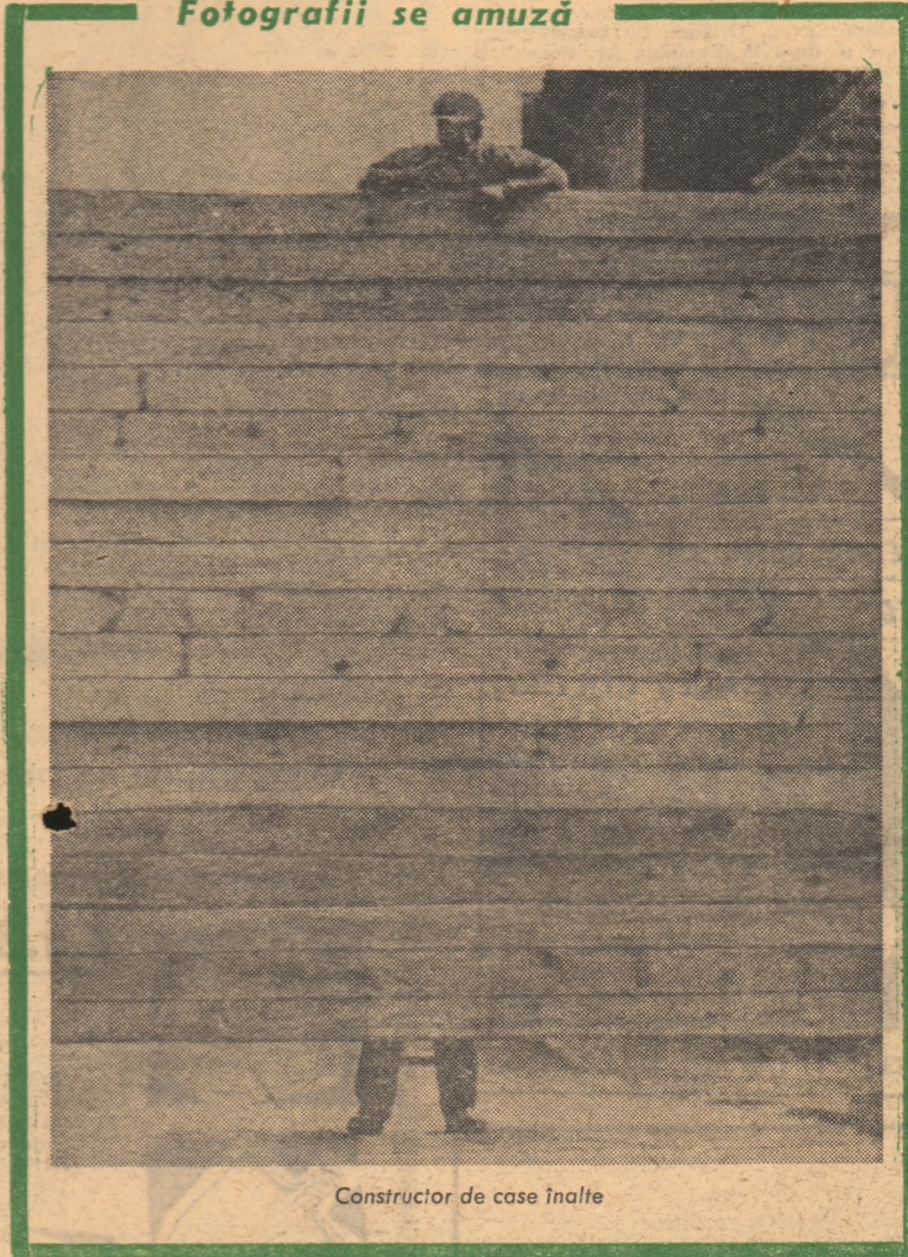
Redactorul așază filele pe masă. Își mîngieie bărbia, bătut o clipă darabana cu degetele, ridică receptorul, dar apoi îl lăsă iar jos și reîncepu să citească.

— Înțeleg, continuă grafomanul. Plec imediat. N-am decît o rugăminte... Despături revista și trase afară niște file scrise.

Redactorul simți un nod în gît.

— N-aveți nici o grijă, îl încredință Dmitrievici blajin. N-am să vă fac să pierdeți vremea. V-aș ruga să citiți

Fotografiile se amuză

Constructor de case înalte

Fără menajamente

— DIALOG —

Prietenul 1: Înainte de a începe, aș vrea să-ți amintesc: mine, la două, e ședință. Participarea obligatorie. Nu uiți?

Prietenul 2: Cum să uit dacă vreau să iau și eu cuvîntul într-o chestiune foarte importantă?

Prietenul 1: Ce chestiune?

Prietenul 2: Vreau să critic o seamă de inși, care au căzut în plasa relațiilor prietenești. Asemenea relații sînt dăunătoare pentru muncă, împiedică critica principială; din cauza acestor relații, anumiți inși acoperă foarte multe abuzuri din instituția noastră. Pînă cînd să răbdăm situația asta?! Pînă cînd...?

Prietenul 1: Stai puțin, așteaptă! Concret, despre cine vrei să vorbești?

Prietenul 2: Am o listă întregă. Uite, frații Kukușkin de pildă. Îi cunoști?

Prietenul 1: Cum să nu!

Prietenul 2: Kukușkin-senior știe prea bine că Kukușkin-junior întirzie totdeauna la lucru. Dar tace. Nu scoate un cuvînt. De ce tace? Asta-i întrebarea. Nu vrea să-și strice relațiile prietenești. Nu mi-e frică. Am să i-o spun fără înconjur: „Kukușkin-senior, să-ți fie rușine...”

Prietenul 1: Care din ei e cel mai mare?

numai prima filă. Dacă n-o să vă intereseze, plec imediat. Sînt obișnuit...

Redactorul oftă...

Redactorul oftă.

— Știți, spuse el, lăsați manuscrisul... E, e ceva... Nu-i exclus să-l utilizăm.

Chelul lăsă pe masă revista boțită în care păstrase manuscrisul, spuse la revedere și ieși.

Redactorul măsură cu pași mari și dus pe gînduri încăperea, își aprinse o țigară, apoi se apropie de birou și luă ultima fișă a manuscrisului... Textul era scris mare, cu pastă roșie:

— Știți, spuse el, lăsați manuscrisul... E, e ceva... Nu-i exclus să-l utilizăm.

Chelul lăsă pe masă revista boțită în care păstrase manuscrisul, spuse la revedere și ieși.

Leonid Kaminski

• umor •
• umor umor •
• umor umor umor •
• umor umor umor umor •
• umor umor umor umor •
• umor umor umor umor •
• umor umor umor umor •
• umor umor umor umor •
• umor umor umor umor •
• umor umor umor umor •

tovarășe Kurocikin...” Am să i-o spun la un pahar de ceai.

Prietenul 1: Și unde o să bei paharul ăsta de ceai? La ședință?

Prietenul 2: Nu. De ce să-l fac de ris față de toată lumea? Am să-l invit la mine, doar sîntem vecini. În ședință am să-l critic pe Zaițev. Dacă a căzut cineva în plasa relațiilor prietenești, atunci acela este Zaițev.

Prietenul 1: E adevărat! Numai din motive cu totul și cu totul prietenești a ajutat-o pe soră-ta să intre la institut.

Prietenul 2: A ajutat-o, într-adevăr.

Prietenul 1: Toată lumea o știe.

Prietenul 2: Toată lumea? Atunci n-am să vorbesc despre el. Dă-mi creionul! (Trage o linie pe listă). Am să vorbesc despre Stepanov.

Prietenul 1: Foarte bine, foarte bine! O să fie cu atît mai principial, cu cît nevestele voastre sînt prietene.

Prietenul 2: Cum? Dă-mi creionul! N-au decît să fie prietene. (Uitîndu-se pe listă). Așadar, n-a mai rămas nimeni.

Prietenul 1: Nu mai ai de ce să iei cuvîntul.

Prietenul 2: Dacă nu iau cuvîntul o să se spună că tac din pricina relațiilor prietenești. Despre cine să vorbesc? Asta-i nenorocirea! Și aș avea despre cine să vorbesc.

Prietenul 1: Sigur că da. Vorbește despre tine.

Prietenul 2: Despre mine?!

Prietenul 1: Da, da! Despre tine. Te-am verificat și m-am convins, o dată mai mult, că refuzi cu încăpăținare să-ți critici prietenii.

Prietenul 2: De mult ai observat asta?

Prietenul 1: De cînd te știu, de cinci ani.

Prietenul 2: Așadar, cinci ani te-ai temut să-ți critici tovarășul de muncă?

Prietenul 1: Da.

Prietenul 2: Din pricina relațiilor de prietenie?

Prietenul 1: Da.

Prietenul 2: Deci ai știut-o de cinci ani?

Prietenul 1: Da.

Prietenul 2: Îți mulțumesc mult!

Prietenul 1: Pentru ce?

Prietenul 2: Chiar foarte mult!

Prietenul 1: Pentru ce?

Prietenul 2: Pentru că mi-ai arătat cine cocoloșește la noi lucrurile, cauza relațiilor prietenești. Pentru acum știu pe cine trebuie să critic!

Prietenul 1: Pe cine?

Prietenul 2: Pe tine! Mă cunoști de cinci ani și taci, taci ca un pește. De ce taci, mă rog? Din motive de relații prietenești. Rușine, tovarășe Petrov!

V. Bahnov

I. Kostiukovski

— V-ați pus pălăria invers! — Păi trebuie să văd și cum arată din spate.